

RAAP-NOTITIE 2345

Plangebied Harinxmaland Sneek

Gemeente Sneek

**Archeologisch vooronderzoek: een waarderend onderzoek op
terrein Harinxma (monumentnr. 10152)**

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Sneek

Titel: Plangebied Harinxmaland Sneek, gemeente Sneek; archeologisch vooronderzoek:
een waarderend onderzoek op terrein Harinxma (monumentnr. 10152)

Status: eindversie

Datum: augustus 2007

Auteurs: *drs. H.W. Veenstra & drs. T.J. ten Anscher*

Projectcode: SNHA5

Bestandsnaam: N02345-SNHA5.doc

Projectleider: drs. H.W. Veenstra

Projectmedewerker: D. van den Berg

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 404965

ARCHIS-waarnemingsnummer: nog niet toegekend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 21873

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: Gemeente Sneek
aanleiding onderzoek: duidelijkheid verschaffen omtrent de waarde (aard, en kwaliteit) van het AMK-terrein met monumentnummer 10152. Er is een opmerkelijk hoogteverschil tussen het perceel waarin het AMK-terrein (en vindplaats 45) zich bevindt (ca. 0,7 m –NAP) en de percelen ten noordoosten hiervan (ca. 0 m NAP). In het zuiden van het AMK-terrein bevindt zich een ongeveer vierkant deel (50 x 50 m) waar het maaiveld ca. 0,45 m hoger (op 0,25 m –NAP) ligt dan in de rest van het AMK-terrein. Aan dit gegeven dient extra aandacht besteed te worden, zie hieronder ('**Vraagstelling**').
- *datum uitvoering veldwerk*: 4 en 5 juni 2007

Locatiegegevens

- *onderzoeksgebied*: het onderzoeksgebied (zie figuur 1) betreft een AMK-terrein van hoge archeologische waarde (monumentnr. 10152, CMA-code 10H-031). Volgens ARCHIS bevindt zich hier een borg, stins of versterkt huis uit de Late Middeleeuwen. In 2006 heeft in de directe omgeving van het terrein (vooral ten noordwesten) al booronderzoek plaatsgevonden (Aalbersberg, 2006a en 2006b). Daarbij is een vindplaats aangetoond (RAAP-vindplaats 45, zie figuur 1) die geïnterpreteerd is als de mogelijke voorhof van de stins/state, en dan dus onderdeel heeft uitgemaakt van dit (veronderstelde) stins-/stateterrein.
- *toponiem*: Harinxma
- *plaats*: Sneek
- *gemeente*: Sneek
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 10H
- *plangebied in gebruik als*: grasland
- *oppervlakte onderzoeksgebied (AMK-terrein)*: ca. 0,8 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 174.067/562.468

Vraagstelling

Hoe ziet de bodemopbouw eruit? Is sprake van verstoring, zo ja, in welke mate en op welke delen van het terrein?

Zijn er aanwijzingen dat het terrein in het verleden is afgegraven? Is de bodemopbouw in het hogere zuidelijke deel van het terrein nog intact? Zijn er verschillen/overeenkomsten tussen de bodemopbouw van dit hogere deel en het lagere deel van het terrein? Hoe zijn deze te verklaren?

Zijn er aanwijzingen voor grachten? Zo, ja is het mogelijk een uitspraak te doen over de vorm van de gracht? Zijn er op het terrein puinconcentraties aan te wijzen? Beperken die zich tot een bepaald deel van het terrein? Zijn er aanwijzingen voor een stins en/of een wier?

Het waarderend onderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). In het kader van het Interimbeleid werkt RAAP onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *FAMKE-advies*: volgens de FAMKE (Friese Archeologische Monumentenkaart Extra; <http://www.fryslan.nl/binfo/chk/inhoudstartchk.htm>) geldt voor het AMK-terrein dat gestreefd dient te worden naar behoud. Voor de directe omgeving is voor de periode IJzertijd – Middeleeuwen een karterend onderzoek 1 noodzakelijk (historisch en karterend onderzoek).
- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*:
 - in onderzoeksgebied: AMK-terrein met monumentnummer 10152, CMA-code 10H-031; terrein van hoge archeologische waarde; volgens de beschrijving die gebaseerd is op booronderzoek in 2000 betreft het een onbebouwd, licht verhoogd terrein dat omgeven wordt door sloten. Het terrein bevat een ca. 0,4 m dikke puinlaag vanaf 0,2 m -Mv.

- in de directe nabijheid (< 300 m): terp 'Peppelhof-Oost' (overdijk). AMK-terrein met monumentnummer 7999, CMA-code 10F-35; terrein van hoge archeologische waarde.
- *Bekende archeologische gegevens uit andere bronnen:* eerder RAAP-onderzoek in 2006 heeft zich in hoofdzaak gericht op het terreingedeelte ten noordwesten van het AMK-terrein (vindplaats 45, zie figuur 1), tot aan het AMK-terrein met monumentnummer 7999. Direct ten noordwesten van monumentnummer 10152 is tijdens dat onderzoek (eerst een karterend booronderzoek, en daarna een waarderend booronderzoek) een archeologische laag aangetroffen, die in verband gebracht kan worden met het stins-/stateterrein (Aalbersberg, 2006a en 2006b). Aalbersberg (2006b, pp. 68-71) meldt over beide onderzoeksfasen het volgende:

Catalogusnummer 45

Coördinaten: 174.009/562.500 (voorhof)

Vondstomstandigheden: archeologisch booronderzoek, oppervlaktekartering
ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 401250, 402570

Huidig grondgebruik: grasland

Datering, archeologische cultuur: Middeleeuwen/Nieuwe tijd

Type vindplaats: vermoedelijke voorhof

Afmetingen: circa 45 m in noordwest-zuidoostelijke richting, ca. 90 m in noordoost-zuidwestelijke richting.

Omvang: ca. 0,43 ha

Diepteligging en dikte vondstlaag: 0,0-0,45 m -Mv, gemiddeld 0,2 m -Mv; gemiddelde dikte 0,6 m.

Vondstmateriaal: aardewerk, houtskool, verbrand bot, verbrande klei/leem, bouwpuin.

Resultaten karterend onderzoek: tussen AMK-terrein 7999 (terp 'Peppelhof Oost': cat.nr. 1) en 10152 ('stins Harinxma': cat.nr. 5) bevinden zich 2 percelen. Op grond van het AHN wordt vermoed dat de voorhof van de stins zich op het zuidoostelijke perceel bevindt.

In 7 boringen (SNHA2-3134, SNHA2-3136, SNHA2-3143, SNHA2-3144, SNHA2-3154, SNHA2-3165 en SNHA2-3166) zijn archeologische indicatoren aangetroffen, waaronder houtskool, roodbakkend aardewerk (boring SNHA2-3134, SNHA2-3136 en SNHA2-3144), onverbrand bot (boring SNHA2-3166) en bouwpuin. De vondstlaag bestaat overwegend uit bruingrijze, licht tot sterk siltige of licht zandige en licht humeuze klei, bevindt zich direct onder de bouwvoor en is 0,65 tot 0,8 m dik. In boring 3137 is tussen 0,75 en 1,2 m -Mv een vergelijkbare laag aangetroffen die beschreven is als 'oude bouwvoor', maar waarin geen archeologische indicatoren zijn gevonden. Op grond van de lithologie, diepteligging en vondstinhoud is niet te bepalen of deze vondstlaag tot de voorhof van de stins behoort, tot de oostelijke voortzetting van de terp 'Peppelhof Oost' of tot een andere nederzetting. Het roodbakkend aardewerk maakt een datering in de Nieuwe tijd aannemelijk.

Advies voor vervolgonderzoek: waarderend booronderzoek middels gutsboringen, eventueel aangevuld met enkele sonderingen op zoek naar typologisch dateerbaar materiaal.

Boring(en): gutsboringen: 700 t/m 730, 927 t/m 930

Resultaten waarderend onderzoek: de vindplaats is onderzocht middels 28 gutsboringen. Als referentie zijn 2 boringen gezet op het stinsterrein (cat.nr. 5: boringen 706 en 707) en 5 op de terp ten westen ervan (cat.nr. 1: boringen 702 en 927 t/m 930). In de boringen 703 en 715, in het oostelijke deel van dit catalogusnummer, zijn direct onder de bouwvoor terplagen (bruingrijze, licht siltige, zwak humeuze klei) met aardewerk, houtskool, verbrand bot, verbrande klei/leem en (baksteen)puin aangetroffen. De fragmenten aardewerk waren te klein om te determineren. In boring 701 zijn op dezelfde diepte in een kleilaag (matig tot sterk siltige, zwak humeuze klei met kleibrokken), waarvan niet duidelijk is of het een terplaag is, eveneens diverse archeologische indicatoren aangetroffen. Ook deze laag wordt tot de terp gerekend. De terp (zie cat.nr. 1) zet zich derhalve enkele meters in oostelijke richting voort. In de overige boringen op het westelijke perceel zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. In dit gedeelte van het perceel bevinden zich geen archeologische vindplaatsen en het stinsterrein ligt dus oostelijker.

In boring 706 (op het AMK-terrein) is houtskool, (baksteen)puin en een fragment mogelijk kogelpotaardewerk aangetroffen in een matig tot zwak humeuze klei. Deze kleilaag ligt tussen 0,45 en 0,75 m -Mv en wordt geïnterpreteerd als een bewoningslaag behorend tot het stinsterrein. In boring 707 (ook op het AMK-terrein) is houtskool en (baksteen)puin gevonden in een sterk siltige, zwak humeuze klei. Deze kleilaag ligt direct onder een 0,25 m dikke bouwvoor en is geïnterpreteerd als een ophogingspakket dat ook tot het stinsterrein behoort.

In de boringen op het oostelijke perceel bevindt zich direct onder de bouwvoor soms een natuurlijke kleilaag zonder archeologische indicatoren op veen. Vaak bevindt zich hier echter een kleilaag (bruingrijze of donkergrijze, matig siltige of zwak zandige, matig humeuze klei, soms met veen,- klei- of zandbrokken) met vondsten (aardewerk, houtskool, verbrand bot, verbrande klei/leem en (baksteen)puin) direct onder de bouwvoor (net als op het AMK-terrein). Het archeologisch niveau wordt aan 3 zijden begrensd door een sloot. Het is goed mogelijk dat het de voorhof van de stins betreft. In boring 705 is een fragment kogelpotaardewerk aangetroffen. In boring 704 is op 0,45 m onder de vondstlaag op 1,1 m -Mv, en daarvan gescheiden door een laag veraard veen, een fragment steengoedaardewerk (laat-middeleeuws, vermoedelijk late 13e t/m 15e eeuw) gevonden in een laag rietveen. Het is onwaarschijnlijk dat deze scherf het rietveen dateert; waarschijnlijk is deze vanuit het bovenliggende vondstpakket via een krimpseur in het veraarde veen in het rietveen beland. Bij de oppervlaktekartering zijn fragmenten roodbakkend geglazuurd aardewerk (vermoedelijk 17e eeuw) gevonden. Op basis van het aardewerk is

het aannemelijk dat de stins vanaf de Late Middeleeuwen in gebruik is geweest.

Conserveringstoestand: de vindplaats wordt niet doorsneden door sloten. Vermoedelijk is een deel van de hedendaagse sloot de oorspronkelijke sloot die de voorhof omringde. De vondstlaag is gedeeltelijk opgenomen in de bouwvoor. Het aangetroffen onverbrande bot wijst erop dat de conserveringsomstandigheden voor alle vondstcategorieën, inclusief onverbrand dierlijk en plantaardig materiaal, gunstig zijn. Dit is ook de verwachting op grond van de kleilagen waarin de vondsten zich bevinden.

Aanbevelingen: het is niet zinvol om op de veronderstelde voorhof sonderingen of een proefsleuf aan te leggen, omdat hiermee de aard van het terrein niet aangetoond kan worden. Geadviseerd wordt om geofysisch onderzoek uit te laten voeren op het veronderstelde stinsterrein (cat.nr. 5) om de aanwezigheid van restanten van de stins 'Harinxma' vast te stellen. Als die aangetoond kunnen worden, is het zeer waarschijnlijk dat cat.nr. 45 inderdaad de voorhof van deze stins vormt en zijn beide terreinen (cat.nrs. 5 en 45) behoudenswaardig. In dat geval wordt aanbevolen dit perceel bij AMK-terrein 10152 te betrekken en te behouden middels planinpassing, als archeologisch waardevol op te nemen in het bestemmingsplan en als zodanig op de plankaarten en in de toelichting en de voorschriften te vermelden en hieraan een vergunningenstelsel te koppelen voor bodemingrepen dieper dan het huidige bodemgebruik.

Aalbersberg geeft bij bovenstaande tekst een tabel met vondsten. Deze tabel (tabel 2) is hieronder overgenomen voor zover het de boringen betreft die relevant zijn voor het stins-/stateterrein.

boringnr.	archeologische indicatoren	diepte/dikte archeologische laag -Mv
3143	(baksteen)puin	0,0 - 0,55 m
3144	houtskool, roodbakkend aardewerk, (baksteen)puin	0,15 - 0,4 m
3144	houtskool, (baksteen)puin	0,4 - 0,9 m
3165	houtskool, verbrande klei/leem, (baksteen)puin; terplaag	0,3 - 0,5 m
3166	onverbrand bot, (baksteen)puin; terplaag	0,35 - 0,9 m
704	verbrande klei/leem, (baksteen)puin	0,4 - 0,65 m
704	steengoedaardewerk	1,1 - 1,3 m
705	houtskool	0,0 - 0,4 m
705	houtskool, verbrande klei/leem, (baksteen)puin	0,4 - 0,65 m
705	houtskool, kogelpotaardewerk, (baksteen)puin	0,65 - 1,0 m
706	houtskool, (baksteen)puin	0,45 - 0,55 m
706	houtskool, aardewerk (mogelijk kogelpotaardewerk)	0,55 - 0,75 m

707	houtschool, (baksteen)puin; ophogingslaag	0,25 – 0,6 m
721	houtschool, (baksteen)puin; ophogingslaag	0,2 – 0,5 m
721	houtschool; ophogingslaag	0,5 – 1,2 m
722	verbrand bot, (baksteen)puin; ophogingslaag	0,2 – 0,5 m
723	ophogingslaag	0,2 – 0,5 m
728	houtschool, (baksteen)puin; ophogingslaag	0,2 – 0,55 m
728	houtschool; ophogingslaag	0,55 – 0,85 m
729	(baksteen)puin; ophogingslaag	0,15 – 0,5 m
729	houtschool; ophogingslaag	0,5 – 0,6 m
730	(baksteen)puin; ophogingslaag	0,2 – 0,5 m
	roodbakkend aardewerk met oranje glazuur, kogelpotaardewerk	oppervlakte- kartering

Tabel 2. Vondsten en indicatoren per boring uit eerder onderzoek, hoofdzakelijk op vindplaats 45

Historische kaarten en overige bronnen

Op de kaart van Schotanus à Sterringa uit 1687/1688 (Schotanus à Sterringa, 1718) wordt het terrein aangeduid als ‘stemdragende stel Harinxma’.

Op de kaart van Eekhoff uit 1851 (Eekhoff, 1859) staat bij het symbool van een ‘voormalige state’ het bijschrift ‘Harinxma’. Op latere historische kaarten is de onderzoekslocatie als onbebouwd weergegeven.

Volgens de Stimkohier van 1640 is het perceel waarop het AMK-terrein ligt samen met het deel dat aangeduid is als vindplaats 45, de noordelijk aangrenzende percelen en een los perceel ten westen ervan, eigendom van de erfgenamen van Lolle Epema, en betreft het een stelle met een omvang van 38 pûnsmieten (1 pûnsmiet = 0,367 ha, totaal ca. 14 ha) De Floreenkohier van 1700 vermeldt dat het terrein eigendom is van de grietman Siuck Gerroldt van Burmania, met een omvang van 31 pm (11,8 h). Dat is dezelfde omvang die het Floreenkohier van 1850 opgeeft voor de percelen 259, 262, 264, 265 en 269 van sectie A van de Kadastrale Gemeente Scharnegoutum (Mol & Noomen, 2000, zie ook de Kadastrale Minuut van 1832 (www.dewoonomgeving.nl)). Genoemde eigenaars zijn edelen en vermoedelijk aan elkaar en aan de Harinxma’s via vererving verbonden. Dat het perceel met het AMK-terrein en vindplaats 45 in de 17e en 18e eeuw het eigendom was van edelen, is natuurlijk goed te rijmen met de (veronderstelde) aanwezigheid van een state alhier.

Volgens de Kadastrale Minuut heeft in 1832 een landbouwer uit Loinga, Pieter Eeltjes Bootsma, die ook eigenaar is, het perceel als weiland in gebruik. Aangezien op de kaart van Schotanus à Sterringa wel, en op die van Eekhoff geen bebouwing meer staat aangegeven, terwijl in de kadastrale minuut alleen sprake is van “weiland”, zal het gebouw na 1688 en voor 1832 zijn gesloopt.

Van der Aa vermeldt onder het lemna "Harinxma" het volgende: "voorm. state, prov. Friesland, kw. Westergoo, griet. Wymbritseradeel, arr. kant. en ½ u. N. van Sneek, ½ u. Z.W. van Goinga, waartoe zij behoorde" (Van der Aa, 1844). Onder het lemna "Loenga" (de buurschap Lojinga op de kaart van Schotanus à Sterringa, ten oosten van het state-terrein) bericht hij: "De Harinxma's thoe Sneek hadden hier eertijds hunne hofstede, in het westen van het dorp" (Van der Aa, 1846).

Op basis van bovenstaande bronnen is het redelijk om aan te nemen dat op het terrein een state heeft gestaan. Mogelijk heeft deze, zoals zoveel states, een Laat-Middeleeuwse voorloper: een stins, eventueel op een verhoging (een stinswier).

Bodemkundige en geomorfologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart* (Stiboka, 1974): de bodem in het onderzoeksgebied bestaat uit klei die valt in de categorie kalkarme, knippige poldervaaggronden met moerig materiaal beginnend dieper dan 0,8 m en doorgaand tot dieper dan 1,2 m (code gMn85Cv).
- *geomorfologie volgens geomorfologische kaart* (<http://www.meetnetland-schap.nl>): vlakte van getijafzettingen (code 2M35)

3 Veldonderzoek

Oppervlaktekartering

De oppervlaktekartering is daar uitgevoerd waar het onderzoeksgebied tijdens het veldwerk een goede vondstzichtbaarheid had: langs geschoonde slootkanten en greppels. Tijdens de oppervlaktekartering zijn vondsten verzameld langs de slootkant ter hoogte van de voorgestelde noordwestelijke begrenzing van het stins-/stateterrein en nabij boring 704 (zie figuur 1: gele stippellijn):

- 2 scherven kogelpotaardewerk uit de Middeleeuwen;
- 1 bouwfragment geelbakkend (rand dakpan?) uit de Late Middeleeuwen of de Nieuwe tijd;
- 1 bouwfragment roodbakkend (baksteen of vloertegel/estrik) uit de Late Middeleeuwen of de Nieuwe tijd;
- 1 ooraanzet roodbakkend aardewerk met groen loodglazuur uit de Nieuwe tijd;
- 3 scherven roodbakkend aardewerk met loodglazuur, waarvan 2 randfragmenten uit de Nieuwe tijd;
- 1 scherf steengoedaardewerk met zoutglazuur uit de Nieuwe tijd (waarschijnlijk 16e/17e eeuw);
- 1 gesmeed ijzeren staafje (fragment, vierkante doorsnede, op doorsnede ca. 1 cm, lengte ca. 11 cm), waarschijnlijk uit de Nieuwe tijd.

Waarderend booronderzoek: methode

- *positie boringen*: eerst zijn in het AMK-terrein 25 boringen in een verspringend gridsysteem van 20 x 20 m gezet (figuur 1 en bijlage 1: boringen 1 t/m 25). Vervolgens zijn in het gebied waar archeologische indicatoren zijn aangetroffen (boringen 6, 13, 14 en 15) 19 tussenboringen gezet (boringen 26 t/m 42, 46 en 47). Tenslotte zijn de boringen 43 t/m 45 op indicatie gezet. Ook de boringen uit de vorige booronderzoeken (Aalbersberg, 2006a en 2006b) zijn in het onderhavige onderzoek betrokken (boringen in de 700- en 3100-serie).
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor diameter 3 cm
- *totaal aantal boringen*: 47
- *minimaal geboorde diepte*: 1,5 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 2,0 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989)
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten
- *Z-coördinaten boringen*: gebaseerd op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Waarderend booronderzoek: resultaten

Lithologie

De lithologische laagopeenvolging van de bodem in het AMK-terrein is daar waar geen archeologische laag (zie hieronder) aanwezig is, in het algemeen van boven naar beneden als volgt: onder een 0,15 tot 0,35 m dikke bouwvoor die bestaat uit bruingrijze klei (sterk siltig, matig humeus, matig stevig), bevindt zich een 0,6 tot 1,55 m dikke, natuurlijke kleilaag van variabele opbouw (matig siltig tot zwak zandig, humusarm tot matig humeus, grijs tot bruingrijs, stevig tot matig slap, vaak met enkele of meerdere, dunne zandlagen, soms met veenbrokken of plantenresten). Hieronder bevindt zich een laag rietveen (mineraalarm tot zwak kleilig, donkerbruin tot grijsbruin) waarvan de top vaak veraard is.

De bouwvoor bevat veel archeologische indicatoren en bestaat (deels) uit een verploegde archeologische laag (zie hieronder: "*Maaiveldhoogte*"). Alleen als het er meer dan gemiddeld zijn, zijn archeologische indicatoren uit de bouwvoor in de boorbeschrijvingen en de profielen van de boorraaien A-A' en B-B' aangegeven (bijlage 1 en figuren 2 en 3). Op een deel van het AMK-terrein bevindt zich onder de bouwvoor direct een archeologische laag (zie figuren 1 t/m 3 en tabel 3). De archeologische laag bestaat uit klei die vrij homogeen van samenstelling is: lichtbruingrijs tot bruingrijs, sterk siltig, zwak tot matig humeus, matig stevig tot stevig, met een enkele spikkel houtskool, fragmentjes verbrande klei/leem en fragmentjes baksteenpuin, en incidenteel (kogelpot)scherven (boringen 15 en 26).

In boring 15 ligt onder de archeologische laag een lichtbruingrijze, matig siltige, zwak humeuze, matig slappe kleilaag met veenbrokken maar zonder archeologische indicatoren, tussen 1,14 en 1,3 m -Mv. Deze veenbrokken

kunnen het gevolg zijn van natuurlijke verspoeling, maar zij kunnen ook een aanwijzing zijn voor een ingraving (een archeologisch spoor). Ook in de boringen 32 (tot 1,12 m -Mv), 705 (tot 1,0 m -Mv), 706 (tot 1,35 -Mv), en 721 (tot 1,2 m -Mv), zijn aanwijzingen aanwezig voor diepe ingravingen in de vorm van een archeologische laag of een kleilaag met veenbrokken.

De dikte van de archeologische laag varieert van 0,05 (boring 41) tot 0,94 m (boring 15). Het hoogste punt waarop de (huidige top van de) archeologische laag is aangetroffen, is 0,59 m -NAP (0,2 m -Mv, boring 13). Het laagste punt waarop de (basis van de) archeologische laag is aangetroffen, is 1,92 m -NAP (1,14 m -Mv, boring 15).

In tabel 3 zijn per boring uit het onderhavige onderzoek op de vindplaats de archeologische indicatoren aangegeven, en de diepte/dikte van de archeologische laag -Mv waarin ze zijn gevonden.

boringnr.	archeologische indicatoren	diepte/dikte archeologische laag -Mv
6	houtskool, verbrande klei/leem	0,35 - 0,55 m
13	houtskool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes (grijs/oranje bakkend)	0,2 - 0,7 m
14	baksteenfragmentjes in bouwvoor	0,0 - 0,3 m
14	houtskool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes	0,3 - 0,6 m
15	houtskool, baksteenfragmentjes in bouwvoor	0,0 - 0,2 m
15	houtskool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes	0,2 - 0,57 m
15	houtskool, verbrande klei/leem	0,57 - 0,87 m
15	houtskool, aardewerkfragmentje (waarschijnlijk kogelpot)	0,87 - 1,14 m
16	houtskool, verbrande klei/leem in bouwvoor	0,0 - 0,35 m
26	houtskool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes, twee kogelpotscherven (wandscherf en randscherf)	0,25 - 0,6 m
26	houtskool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes (roodbakkend)	0,6 - 0,9 m
28	houtskool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes	0,25 - 0,35 m
29	houtskool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes	0,3 - 0,4 m
30	houtskool, verbrande klei/leem en	0,25 - 0,4 m

	baksteenbrokken (roodbakkend)	
31	houtschool, verbrande klei/leem in bouwvoor	0,0 – 0,34 m
32	houtschool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes in bouwvoor verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes in ophogingspakket	0,0 – 0,25 m 0,25 – 0,85 m
33	houtschool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes in bouwvoor	0,0 – 0,32 m
37	houtschool, verbrande klei/leem	0,25 – 0,32 m
38	verbrande klei/leem in ofwel schoon ophogingspakket of verspoelde laag	0,32 – 0,75 m
39	houtschool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes	0,12 – 0,4 m
41	baksteenfragmentjes	0,3 – 0,35 m
42	baksteenfragmentjes in bouwvoor	0,0 – 0,3 m
45	houtschool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes in bouwvoor	0,0 – 0,3 m
45	houtschool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes	0,3 – 0,5 m
45	houtschool, verbrande klei/leem, baksteenfragmentjes (roodbakkend) in ophogingspakket	0,5 – 0,6 m
45	verrommelde kleilaag met veenbrokken	0,6 – 0,75 m

Tabel 3. Vondsten en indicatoren per boring uit het onderhavige onderzoek op de vindplaats (het stins-
 stateterrein).

De resultaten van het booronderzoek op het AMK-terrein zijn wat lithologie, archeologische laag en aard van de archeologische indicatoren betreft, zeer goed vergelijkbaar met de resultaten van het eerdere onderzoek op de direct aan het AMK- terrein grenzende vindplaats 45 (zie hoofdstuk 2 en figuur 3: boorraai A-A'). Op basis van de boorresultaten van het onderhavige onderzoek op het AMK-terrein en het eerdere booronderzoek op vindplaats 45 is het gerechtvaardigd om uit te gaan van een vindplaats die niet alleen het AMK-terrein maar ook vindplaats 45 omvat. De huidige noordwestelijke begrenzing van het AMK-terrein is dus niet langer te verdedigen. In de verdere discussie wordt met "de vindplaats" of "het stins-/stateterrein" steeds óók het gedeelte van de vindplaats verstaan dat eerder als vindplaats 45 werd aangeduid. Ook een ca. 10 m brede strook ten zuidoosten van de zuidoostelijke begrenzing van het AMK-terrein wordt tot de vindplaats gerekend (zie "Omvang").

Maaiveldhoogte

Het perceel met zowel het AMK-terrein als vindplaats 45 ligt ca. 0,7 m lager (0,7 m –NAP: lichtblauw op figuur 1) dan de percelen ten noordoosten ervan (ca. 0,0 NAP: bruinoranje op figuur 1, zie ook figuur 3: boorraai B-B'). Ook de percelen

ten westen en ten zuiden van vindplaats 45 liggen vaak iets hoger. Binnen de begrenzing van het perceel met het stateterrein zijn geen opvallende hoogteverschillen waar te nemen, behalve in de zuidoostelijke hoek van AMK-terrein 10152, in een gebied van ca. 50 x 50 m. Daar is het maaiveld gemiddeld ca. 0,45 m hoger (0,25 m –NAP). Nabij de boringen 1 t/m 3 is het maaiveld zelfs ongeveer even hoog als in de aangrenzende noordelijke percelen en de terreingedeelten ten zuiden ervan (ca. 0 m NAP). Een voor de hand liggende verklaring voor de diepe ligging van het grootste deel van het perceel is dat hier minstens 0,7 m door mensenhand is afgegraven. Het afgraven van vruchtbare grond voor bemesting elders, is in de 19e en vroege 20e eeuw een zeer gebruikelijke praktijk geweest. Dat op onze onderzoekslocatie vruchtbare aarde te winnen moet zijn geweest, is evident. Een deel ervan, de archeologische laag, is nog aanwezig. Deze verklaring die met het AHN-beeld onderbouwd kan worden, pleit er dus ook voor om het AMK-terrein en vindplaats 45 als één geheel te beschouwen.

Zowel in de zuidoosthoek van het AMK-terrein als ten noorden van het AMK-terrein (de boringen 43 en 44) ligt direct onder de bouwvoor een natuurlijke kleilaag. Waarschijnlijk is hier dus minder (in boorraai B-B': de boringen 13, 34 en 9) of geen grond (in boorraai B-B': de boringen 2 en 44) afgegraven.

Omvang

Hierboven is beargumenteerd dat vindplaats 45 bij het AMK-terrein hoort. De vindplaats is begrensd aan de hand van boringen met een archeologische laag in combinatie met het bestaande slotenpatroon, historische kaarten en het AHN-beeld.

Een verhoogde woonplaats (stins/state) is met behulp van booronderzoek doorgaans goed aan te tonen: deze is dan herkenbaar aan ophogingslagen en aan vondstconcentraties. Een voorhof/boomgaard/tuin is vaak niet goed in boringen herkenbaar, omdat deze meestal niet is opgehoogd en doorgaans arm aan vondsten is. Met booronderzoek is van zo'n voorhof meestal alleen een (eventuele) omgrachting op te sporen. Een extra complicatie voor het booronderzoek is dat het terrein (hoogstwaarschijnlijk) afgegraven is. Het booronderzoek heeft geen duidelijke aanwijzingen voor een omgrachting opgeleverd. Maar dat is ook niet te verwachten als de sloten die het AMK-terrein en vindplaats 45 aan de zuidwestelijke, noordwestelijke en noordoostelijke zijde begrenzen, onderdeel van de oorspronkelijke omgrachting van het stins-/state-terrein geweest zijn. Deze mogelijkheid achten wij zeer plausibel. Immers, dit slotenpatroon is al op de Kadastrale Minuut van 1832 afgebeeld en zal veel ouder zijn.

De Kadastrale Minuut van 1832 levert ook een indirecte aanwijzing voor de mogelijke zuidoostelijke begrenzing van het terrein. Een zuidelijk aangrenzend, veelhoekig perceel (Kadastrale gemeente Scharnegoutum, Sectie A, Perceel 260) heeft een opvallende, smalle, noordwest-zuidoost gerichte uitloper. De noordoostelijke begrenzing ervan ligt ongeveer 10 m ten zuiden van de zuidoosthoek van het huidige AMK-terrein. Juist in het verlengde van de

noordoostelijke begrenzing van die uitloper (door denkbeeldige punten op ca. 10 m zuidoostelijk van boring 1, en ca. 10 m zuidoostelijk van boring 11) is het maaiveld lager (zie figuur 1). Dit is goed te rijmen is met een eventuele gedempte sloot/gracht alhier.

Op basis van alle bovenstaande aanwijzingen heeft de vindplaats (het voormalige erf van het stins-/stateterrein) een omvang van ca. 1,55 ha (155 x 101 m, zie de gele stippellijn op figuur 1).

Aard en datering

De aangetroffen archeologische laag kan in verband gebracht worden met een stins- of stateterrein, waarop de historische kaarten en historische eigendomsgegevens wijzen, en waar ook Van der Aa (1844, 1846) aan refereert. Het is zeer aannemelijk dat het terrein, zoals voor een stins of state gebruikelijk is, omgracht is geweest, en dat een deel van die omgrachting bewaard is gebleven in het huidige slotenpatroon. Als op deze locatie sprake is van een state, zou men hier vondsten verwachten uit de 16e en 17e eeuw. De jongere vondsten (16e eeuw en jonger) die op het maaiveld zijn aangetroffen, wijzen op bewoning in de (vroeg) Nieuwe tijd en zijn dus ook als een argument voor de Harinxma-state op te vatten.

States hebben dikwijls een Laat-Middeleeuwse voorganger gehad, een stins. De oudste stinzen dateren uit de 12e eeuw, maar de meeste zijn in de 13e en vroege 14e eeuw gebouwd. Op het maaiveld en in de archeologische laag is behalve roodbakend aardewerk (boring 3144), dat niet nader te dateren is dan de periode 14e - 19e eeuw, ook zeker laat-middeleeuws aardewerk aangetroffen in de vorm van kogelpotaardewerk (waarschijnlijk in boring 15, zeker in boring 26). Hoewel dit aardewerk geen definitief bewijs voor een stins-fase is wordt hiermee wel voldaan aan een minimale eis voor de stins-hypothese: aanwezigheid van contemporaine vondsten.

De onderzoeksresultaten en de afgravingen op het terrein maken uitspraken over een nadere inrichting van het (veronderstelde) stins-/stateterrein vooralsnog prematuur, al is enige speculatie wel verleidelijk. Eerder (zie "*Lithologie*") is gewezen op de aanwijzingen voor een dikke archeologische laag of ingravingen in de boringen 15, 32, 705, 706 en 721. Opvallend is dat juist deze boringen in elkaars verlengde liggen en een L-vorm maken. Men kan daarom speculeren over een binnengracht die aansloot op de knik in het slotenpatroon nabij boring 25 (in de lijn van de boringen 15 en 32) en dan wellicht een stenen huis in de noordwesthoek van het terrein heeft omgeven, of over de aanwezigheid van bebouwing nabij de genoemde boringen. Er zijn echter geen puinconcentraties aangetroffen, die kunnen wijzen op een locatie met voormalige bakstenen bebouwing. De eerdere gedachte (Aalbersberg, 2006a en 2006b) dat zich hier de voorhof heeft bevonden, moet dan verlaten worden. Een voorhof is eerder in het zuidoostelijke deel van het terrein te verwachten. Hier is de archeologische laag immers relatief dun of geheel afwezig. Op de gehele vindplaats zijn tijdens het booronderzoek en de oppervlaktekartering geen puinconcentraties aangetroffen.

Er zijn dus goede argumenten voor een omgracht, deels afgegraven stateterrein waarin wellicht ook een voorloper heeft gelegen, namelijk een stins, al zullen harde bewijzen alleen met geofysisch of gravend onderzoek verzameld kunnen worden

Kwaliteit (gaafheid en conservering)

Van de vindplaats rest nog een 0,05 tot 0,94 m dik deel van de archeologische laag. Deze is niet door sloten en dergelijke aangetast. De vindplaats is dus redelijk bewaard gebleven in horizontaal opzicht (lagenopbouw) en goed bewaard in vertikaal opzicht (geen recente doorsnijdingen of aantastingen). Dieper ingegraven grondsporen (zoals funderingsresten of uitbraaksleuven, kelders, waterputten, binnengrachten en dergelijke) kunnen nog aanwezig zijn. De aanwezigheid van onverbrand bot (boring 3166) geeft aan dat de conserveringsomstandigheden voor alle vondstcategorieën, inclusief onverbrand dierlijk en plantaardig materiaal, gunstig zijn. Dit was ook te verwachten aangezien de archeologische laag uit goed conserverende klei bestaat. De kwaliteit van de vindplaats als geheel is als redelijk tot hoog te beschouwen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Tijdens het archeologische onderzoek is gebleken dat in het onderzoeksgebied een archeologische vindplaats voorkomt. Het betreft waarschijnlijk een omgracht, deels afgegraven stateterrein uit de 16e en 17e eeuw. Hierin heeft wellicht ook een voorloper gelegen, namelijk een stins uit de 12e, 13e of vroege 14e eeuw, maar harde bewijzen hiervoor zijn niet aangetroffen. De vindplaats omvat zowel het AMK-terrein (monumentnr. 10152), vindplaats 45 als ook een ca. 10 brede strook ten zuidoosten van de zuidoostelijke begrenzing van het AMK-terrein (zie de gele stippellijn op figuur 1). De sloten die de vindplaats aan de zuidwestelijke, noordwestelijke en noordoostelijke zijde begrenzen, zijn waarschijnlijk onderdeel geweest van de oorspronkelijke omgrachting van het stins-/stateterrein. Ter hoogte van de zuidoostelijke begrenzing van de vindplaats ligt mogelijk een gedempte sloot/gracht. Op basis van deze voorgestelde begrenzing heeft de vindplaats een omvang van ca. 1,55 ha (155 x 101 m).

In de boringen 15, 32, 705, 706 en 721 zijn aanwijzingen aangetroffen voor een dikke archeologische laag of ingravingen. Opvallend is dat juist deze boringen in elkaars verlengde liggen en een L-vorm maken. Mogelijkerwijs betreft het een binnengracht die aansluit op de knik in het slotenpatroon nabij boring 25 (in de lijn van de boringen 15 en 32) en dan wellicht een stenen huis in de noordwesthoek van het terrein heeft omgeven. Het is ook mogelijk dat ter hoogte van de genoemde boringen bebouwing is geweest. Er zijn echter hier, en ook elders op de vindplaats, geen puinconcentraties aangetroffen, die kunnen

wijzen op een locatie met voormalige bakstenen bebouwing. De eerdere gedachte (Aalbersberg, 2006a en 2006b) dat ter hoogte van vindplaats 45 de voorhof heeft bevonden, moet waarschijnlijk verlaten worden. Een voorhof is eerder in het zuidoostelijke deel van de vindplaats te verwachten.

Van de vindplaats rest nog een 0,05 tot 0,94 m dik deel van de archeologische laag. Deze bestaat uit klei met een enkele spikkel houtskool, fragmentjes verbrande klei/leem en baksteenpuin, en incidenteel (kogelpot)scherven. Van de archeologische laag is waarschijnlijk minstens 0,7 m afgegraven in de 19e en vroege 20e eeuw. Zowel in de zuidoosthoek van het AMK-terrein als ten noorden van het AMK-terrein bevindt het maaiveld zich 0,45 – 0,7 m hoger dan in de overige delen van de vindplaats. Hier ontbreekt de archeologische laag en ligt direct onder de bouwvoor een natuurlijke kleilaag. Waarschijnlijk is hier minder of geen grond afgegraven. Buiten de afgravingen zijn op de vindplaats geen verstoringen aangetroffen. De vindplaats is dus redelijk bewaard gebleven. Dieper ingegraven grondsporen (zoals funderingsresten of uitbraaksleuven, kelders, waterputten, binnengrachten en dergelijke) kunnen nog aanwezig zijn. De conserveringsomstandigheden zijn voor alle vondstcategorieën gunstig.

De vindplaats als geheel heeft een redelijk tot hoge kwaliteit en wordt behoudenswaardig geacht.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt de vindplaats door middel van planinpassing te vrijwaren van bodemingrepen. De archeologische laag bevindt zich direct onder de bouwvoor en is derhalve zeer kwetsbaar voor bodemingrepen, ook indien deze (slechts) oppervlakkig plaatsvinden. Aanbevolen wordt de vindplaats te beschermen door deze conform de geel gestippelde contour van figuur 1 op te nemen in het bestemmingsplan en op de plankaarten te vermelden als 'archeologisch waardevol terrein'. De vermelding dient gekoppeld te zijn aan een aanlegvergunningstelsel. De bestemming dient in overeenstemming te worden gebracht met de behoudsdoeleinden. Indien meer duidelijkheid over de omvang en inrichting (locatie eventuele binnengracht en eventuele uitbraaksleuven die wijzen op de locatie van een bakstenen gebouw) van de vindplaats gewenst is, wordt aanbevolen om een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van geofysisch onderzoek uit te laten voeren, eventueel in combinatie met een proefsleuvenonderzoek.

- *contactpersoon provincie:* dr. G.J. de Langen (provinciaal archeoloog) tel. 058-2925487
- *contactpersoon RAAP:* drs. H.W. Veenstra (projectleider) tel. 0512-589140 of 06-12528311

Literatuur

- Aa, A.J. van der**, 1844. *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden*, vijfde deel, Gorinchem.
- Aa, A.J. van der**, 1846. *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden*, zevende deel, Gorinchem.
- Aalbersberg, G.**, 2006a. Plangebied Harinxmaland, gemeente Sneek; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek. *RAAP-rapport 1262*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Aalbersberg, G.**, 2006b. Plangebied Harinxmaland, gemeente Sneek; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (waarderend onderzoek). *RAAP-rapport 1332*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Eekhoff, W.**, 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.
- Mol, J.A , & P.N. Noomen (red.)**, 2000: *Prekadastrale Atlas fan Fryslân 1700/1640. Diel 11. Wymbritseradiel-Noard en Snits*. Leeuwarden.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Schotanus à Sterringa, D.B.**, 1718. *Uitbeelding der heerlijkheit Friesland: zoo in't algemeen, als in haare XXX bijzondere Grietenijen*. François Halma, Ljouwert.
- Stiboka**, 1974. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichtingen bij de kaartbladen 10 West Sneek en 10 Oost Sneek*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten onderzoek geprojecteerd op het AHN

Figuur 2. Boorraai A-A'

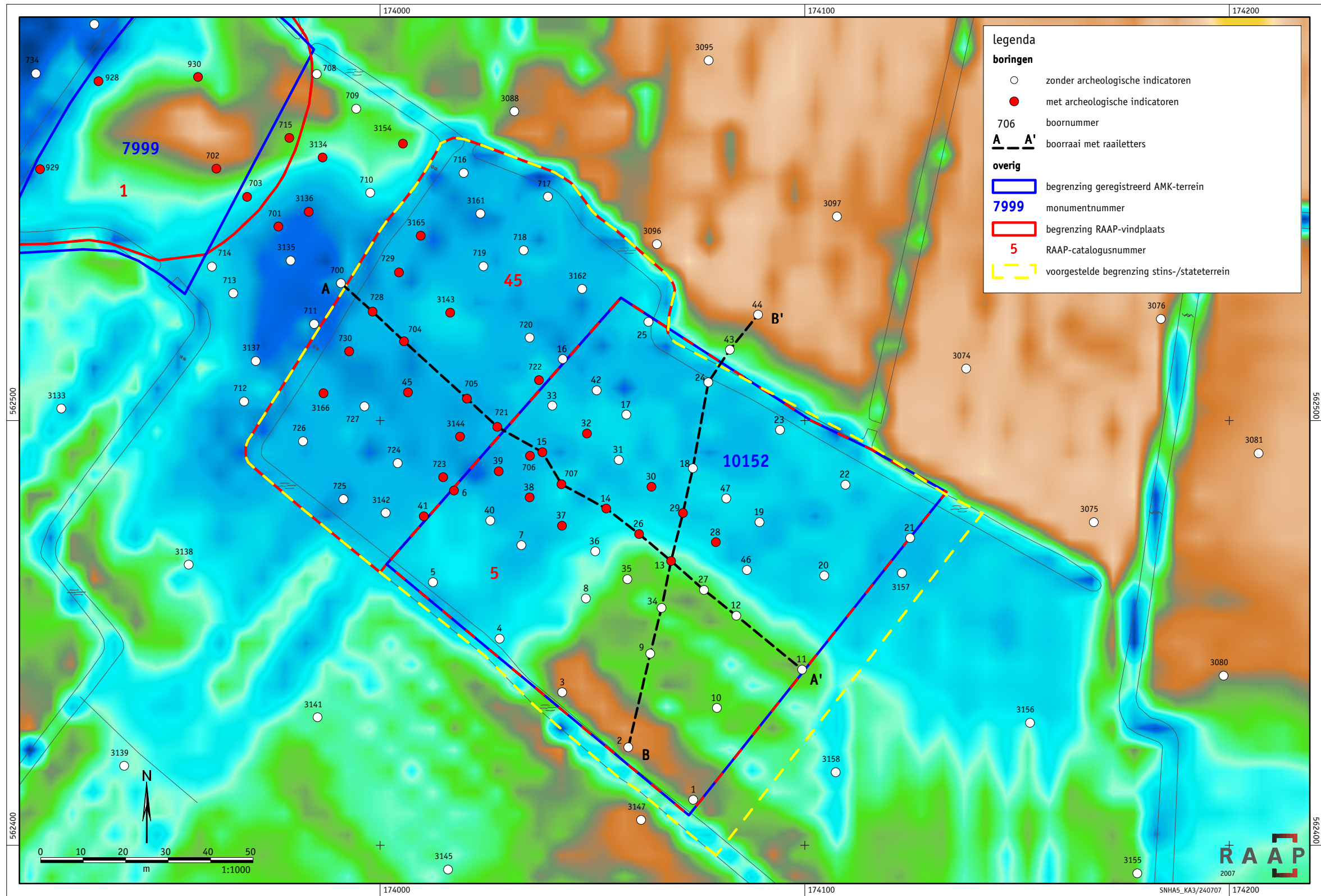
Figuur 3. Boorraai B-B'

Tabel 1. Archeologische tijdschaal

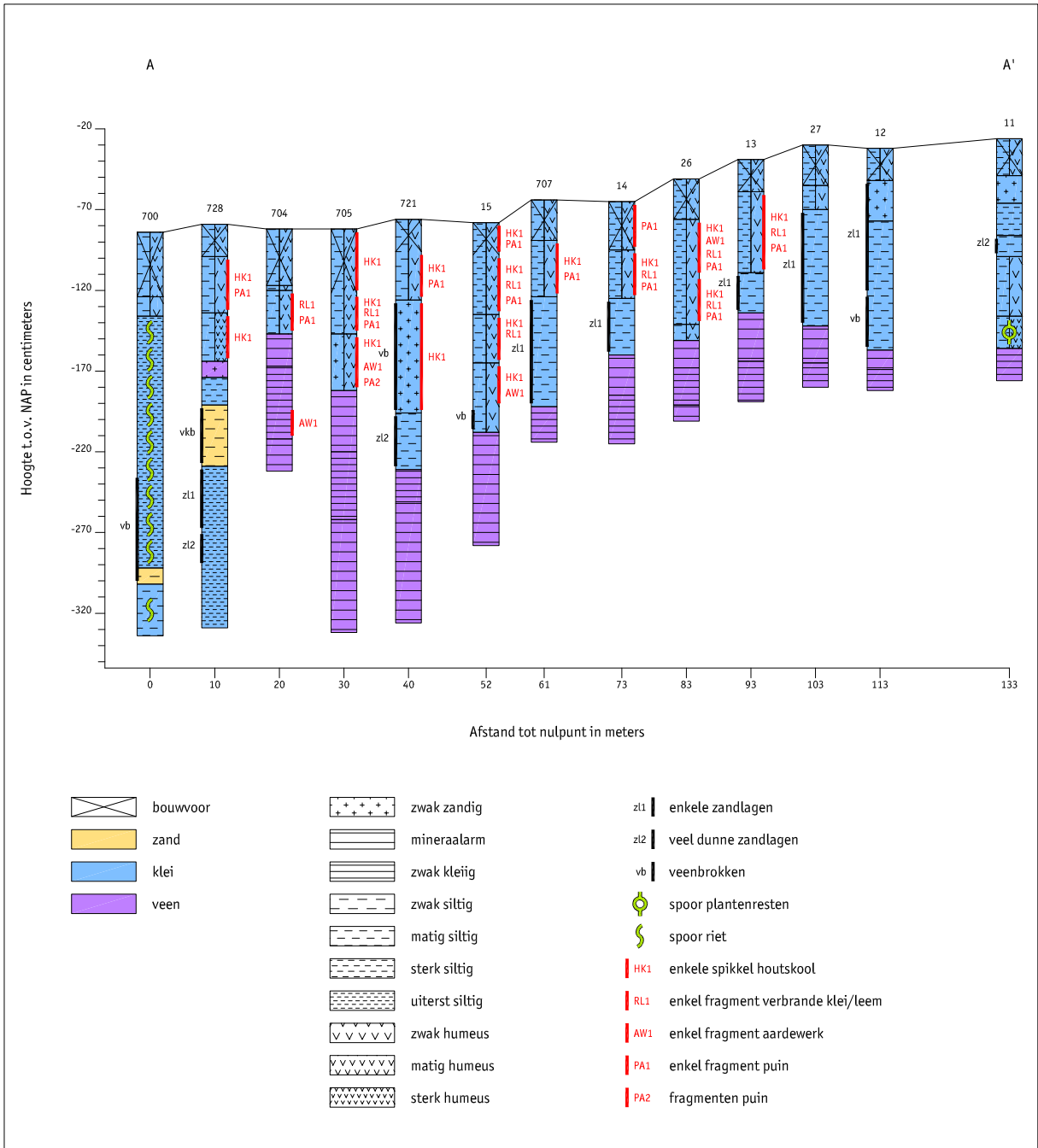
Tabel 2. Vondsten en indicatoren per boring uit eerder onderzoek, hoofdzakelijk op vindplaats 45

Tabel 3. Vondsten en indicatoren per boring uit het onderhavige onderzoek op de vindplaats (het stins-/stateterrein)

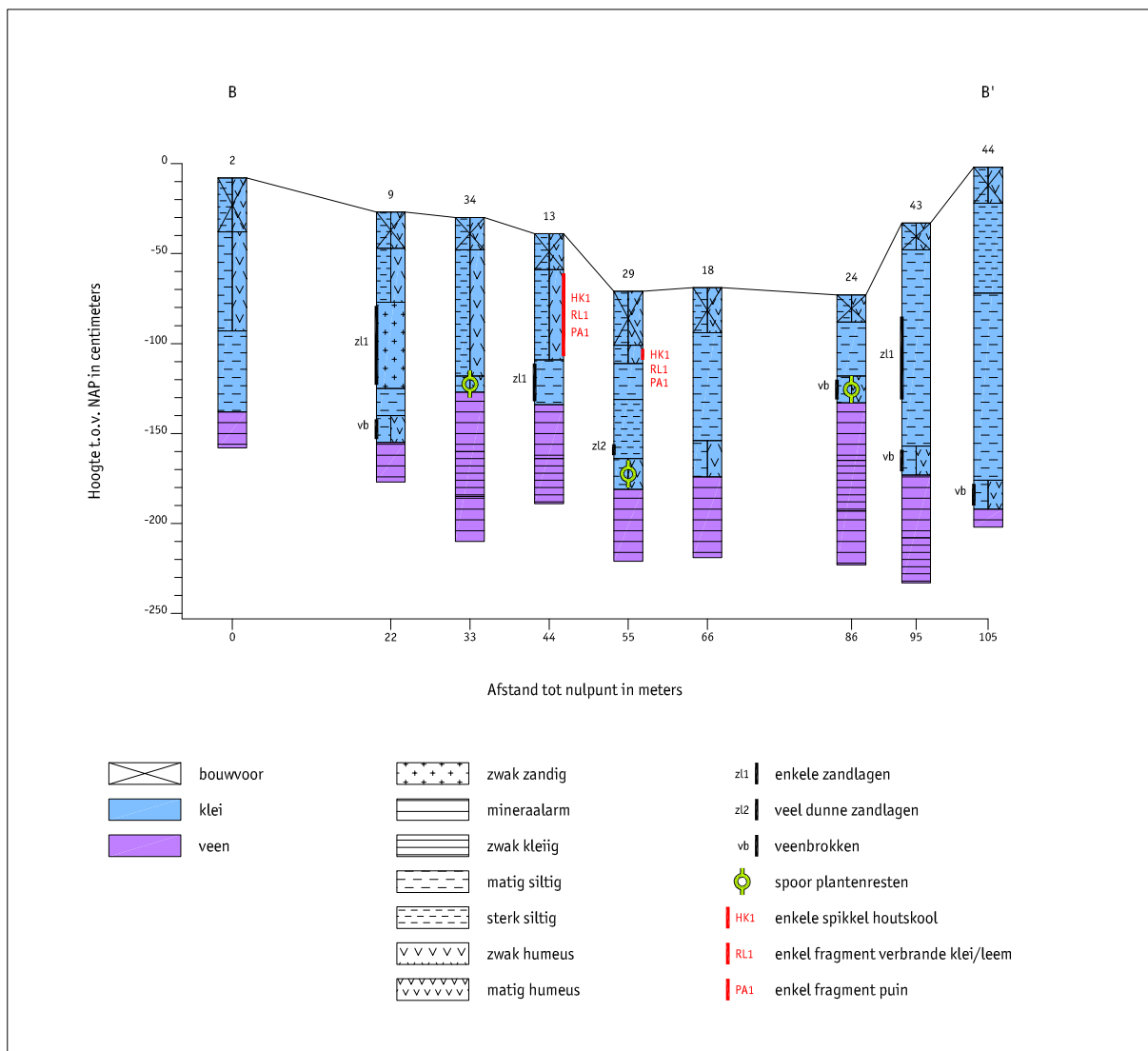
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

Figuur 1. Resultaten onderzoek geprojecteerd op het AHN.

Figuur 2. Boorraai A-A'.

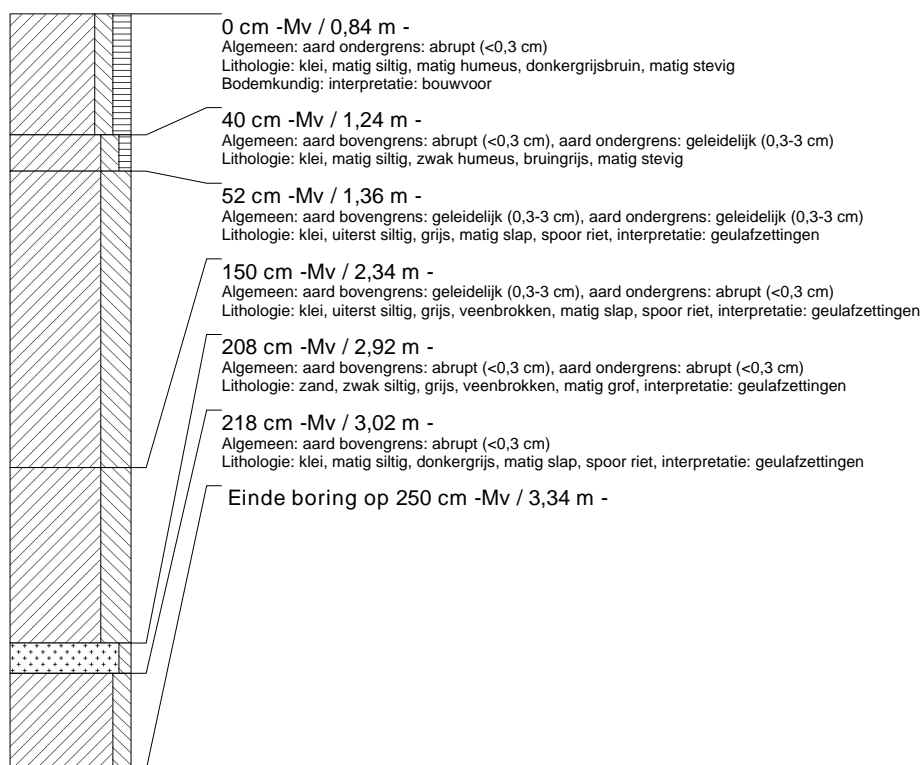

Figuur 3. Boorraai B-B'.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

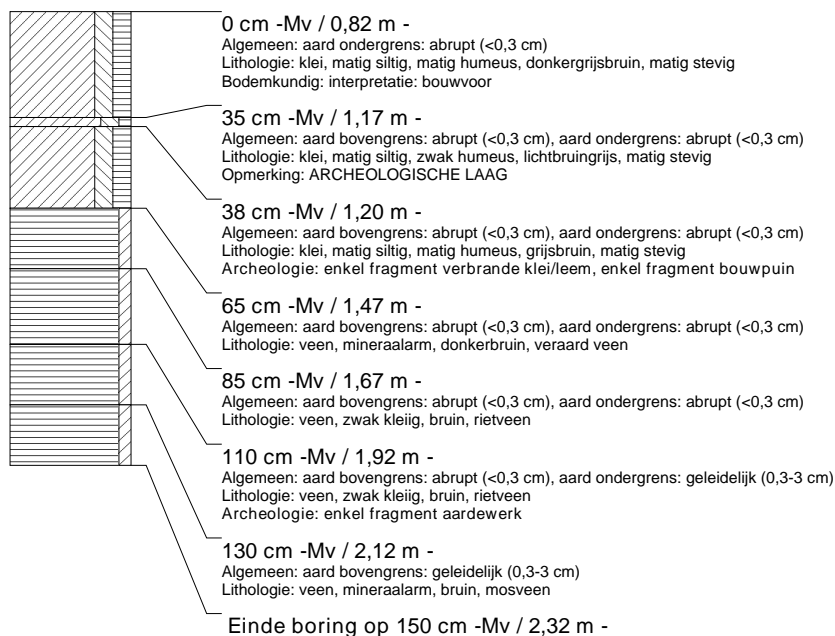
boring: SNHA3-700

beschrijver: AMB/DOB, datum: 6-4-2006, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,84, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: Sneek, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

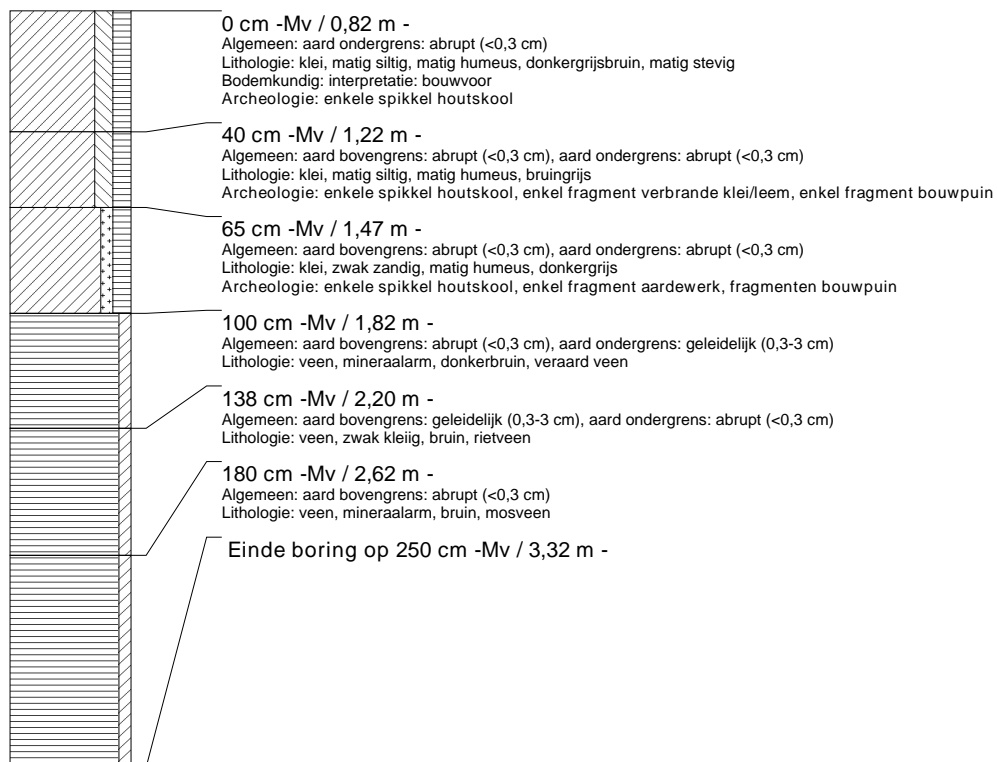
boring: SNHA3-704

beschrijver: AMB/DOB, datum: 6-4-2006, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,82, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: Sneek, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

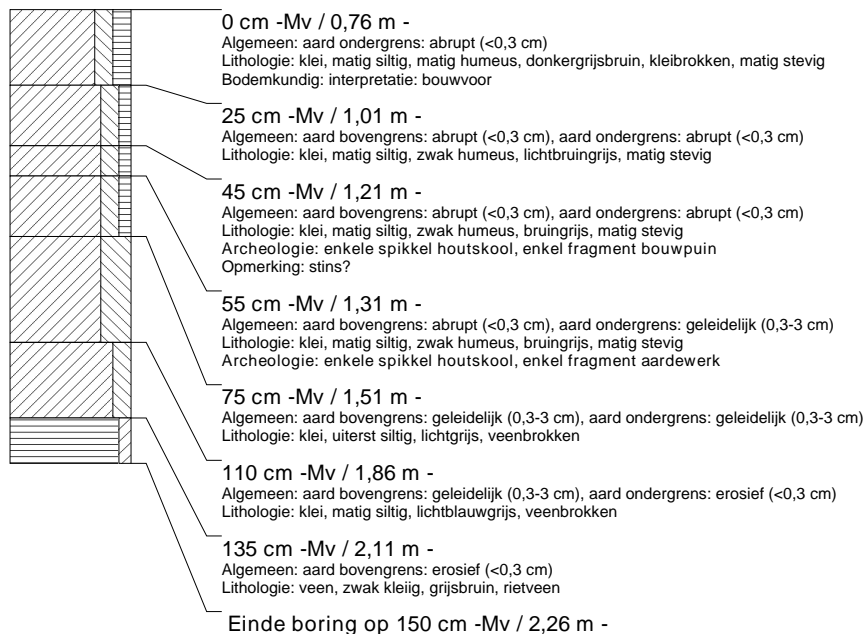
boring: SNHA3-705

beschrijver: AMB/DOB, datum: 6-4-2006, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,82, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: Sneek, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA3-706

beschrijver: AMB/DOB, datum: 6-4-2006, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,76, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: Sneek, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

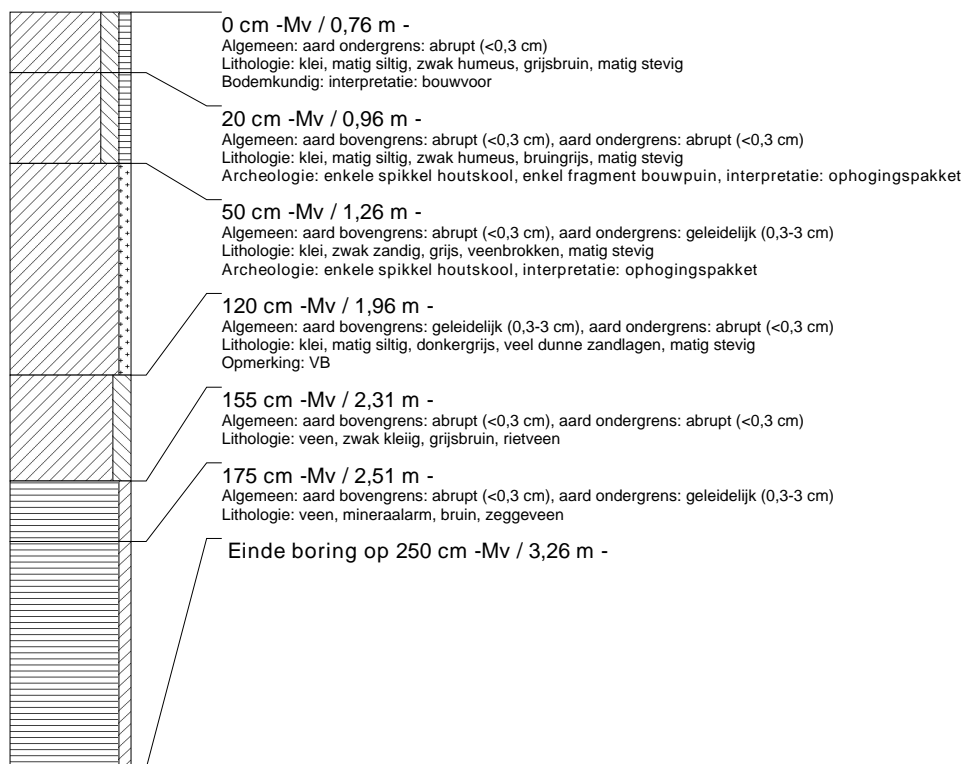
boring: SNHA3-707

beschrijver: AMB/DOB, datum: 6-4-2006, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,64, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: Sneek, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

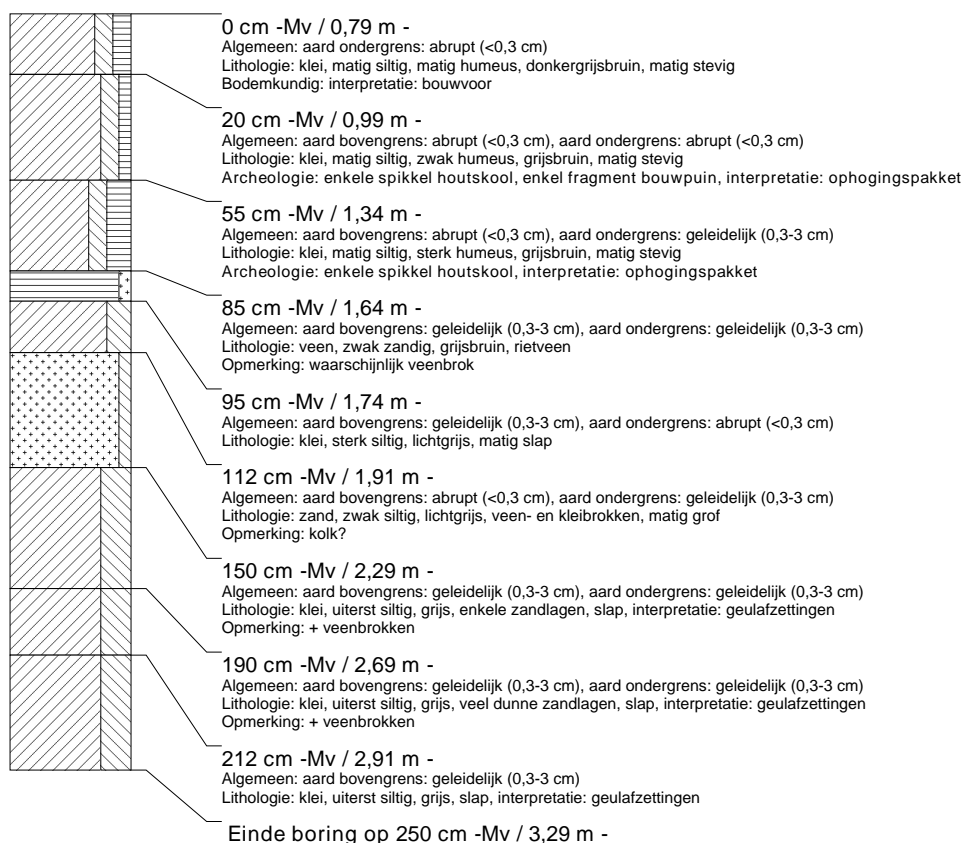
boring: SNHA3-721

beschrijver: AMB/DOB, datum: 11-4-2006, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,76, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: Sneek, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

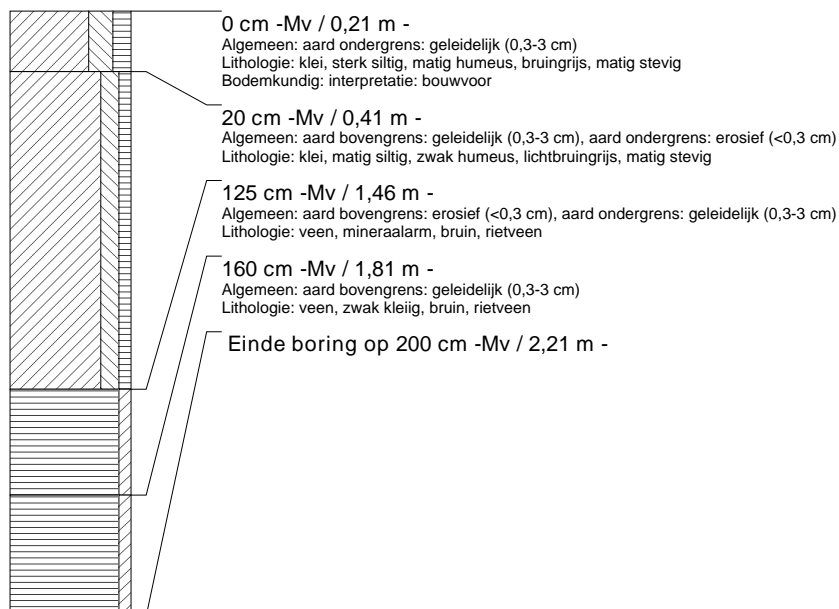
boring: SNHA3-728

beschrijver: AMB/DOB, datum: 11-4-2006, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,79, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: Sneek, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

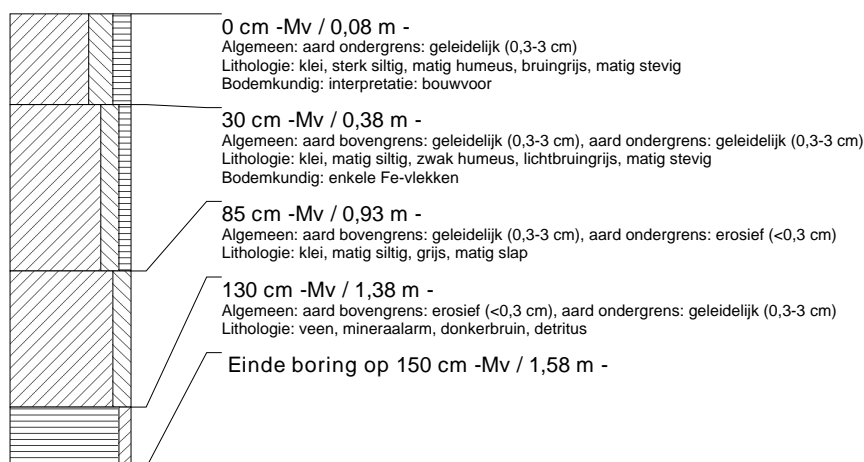
boring: SNHA5-1

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.624, hoogte: -0,21, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

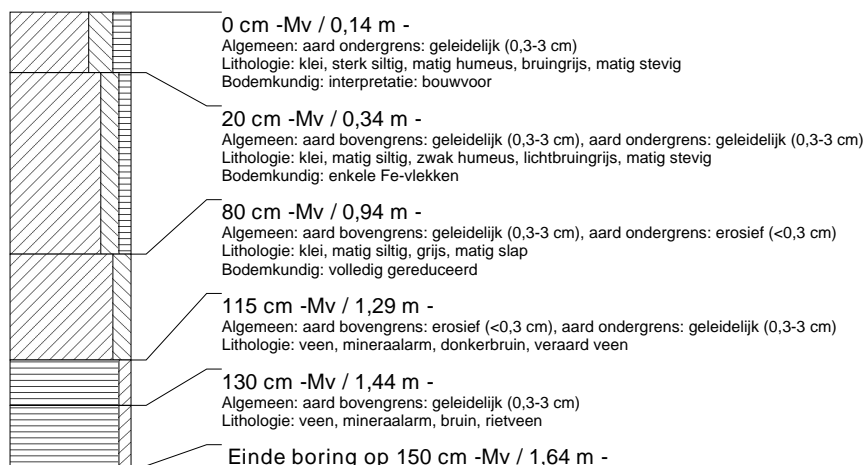
boring: SNHA5-2

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.624, hoogte: -0,08, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

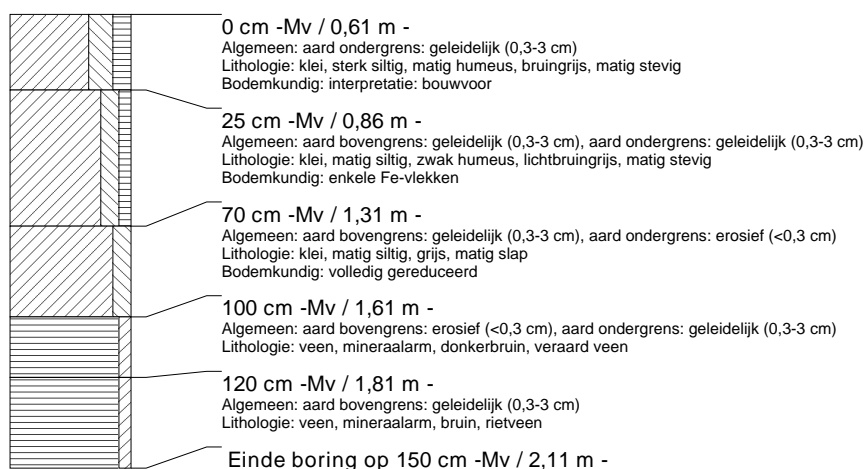
boring: SNHA5-3

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.624, hoogte: -0,14, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-4

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.624, hoogte: -0,61, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

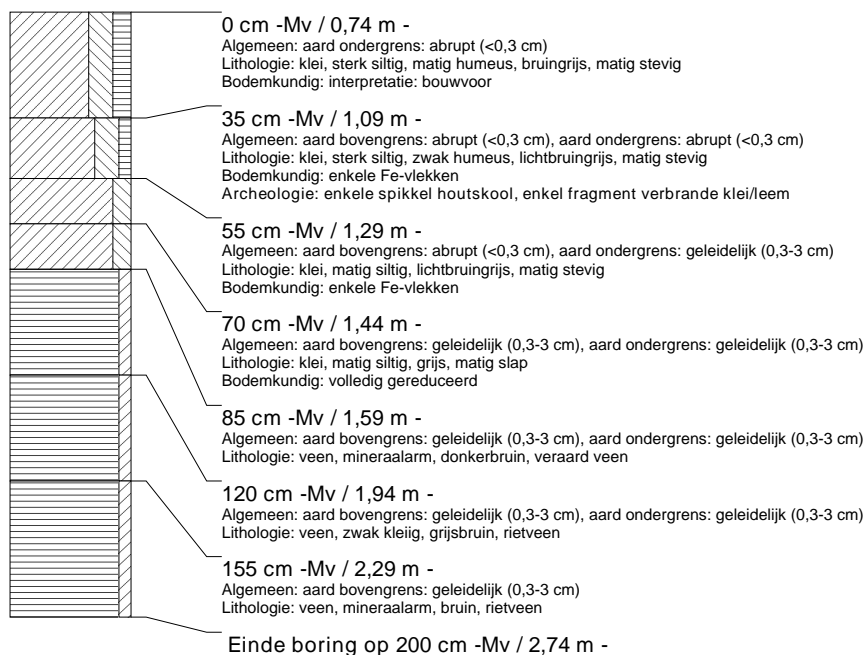
boring: SNHA5-5

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,68, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

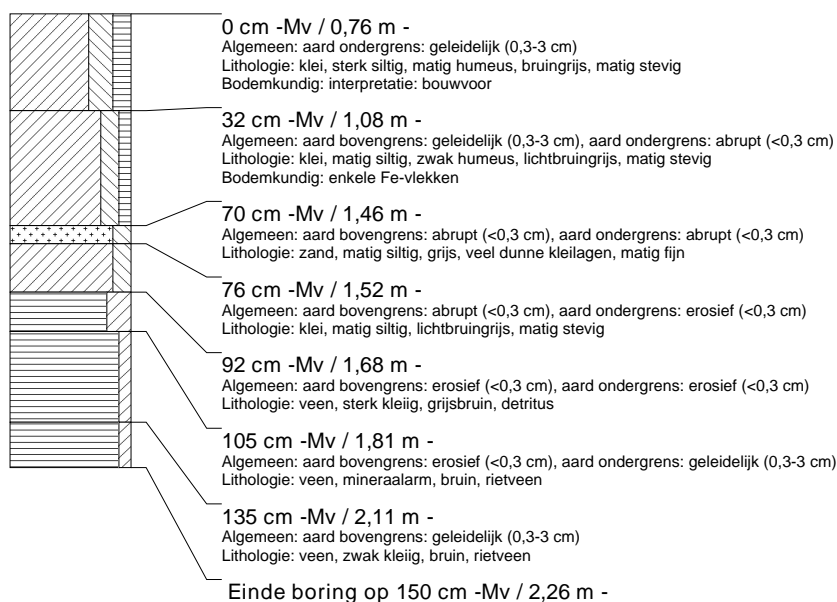
boring: SNHA5-6

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,74, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

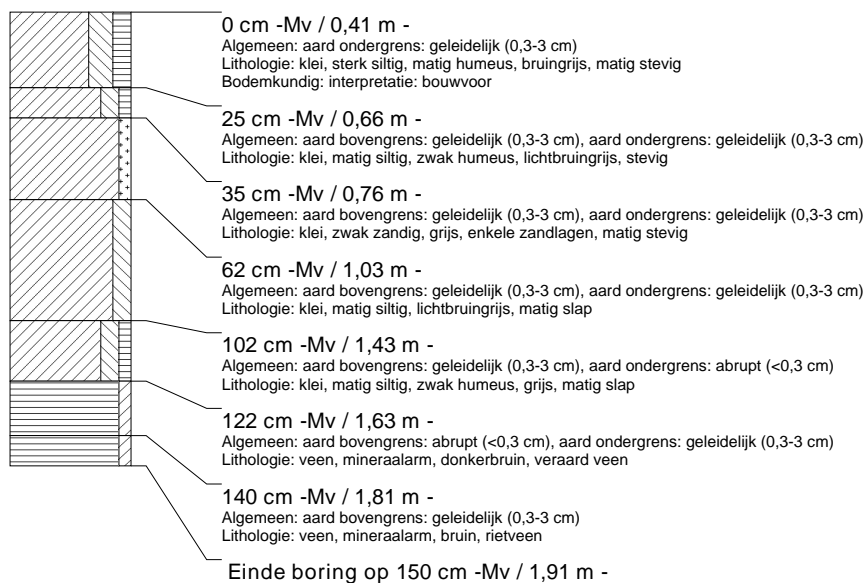
boring: SNHA5-7

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,76, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

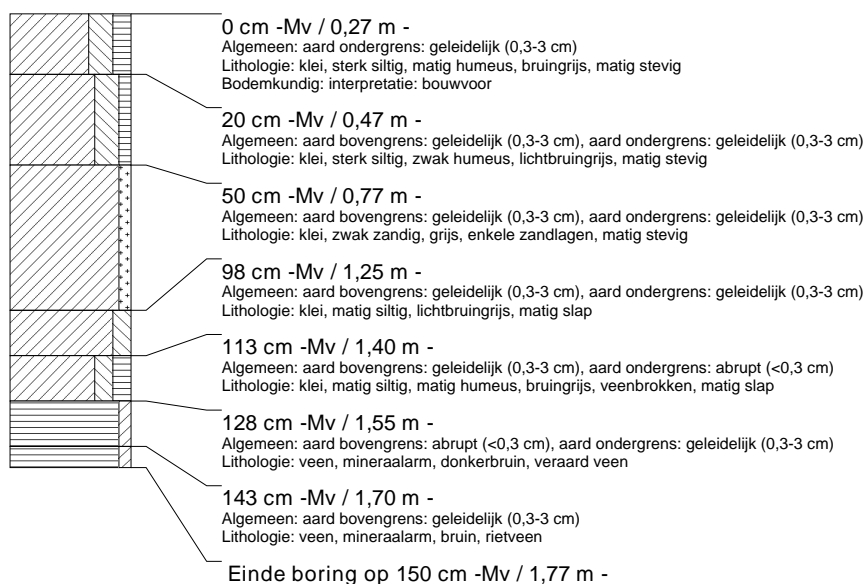
boring: SNHA5-8

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,41, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

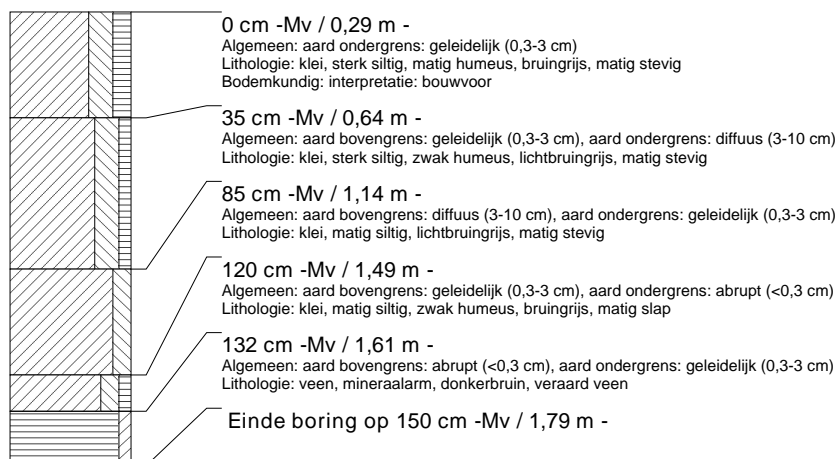
boring: SNHA5-9

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.624, hoogte: -0,27, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

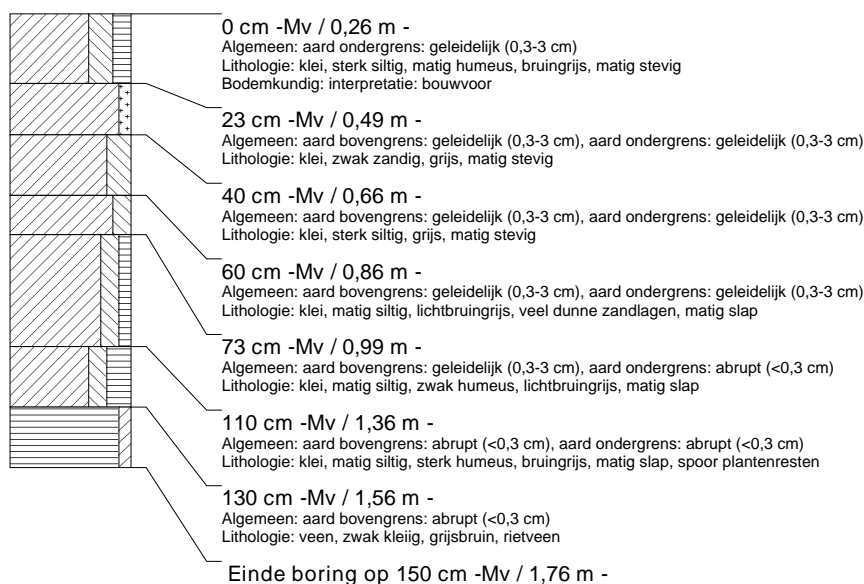
boring: SNHA5-10

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.624, hoogte: -0,29, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-11

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.624, hoogte: -0,26, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-12

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,32, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

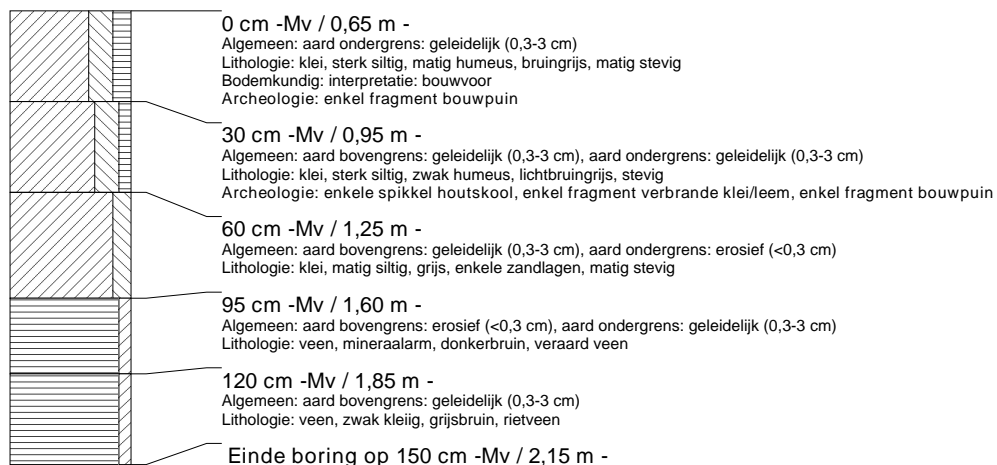
boring: SNHA5-13

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,39, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

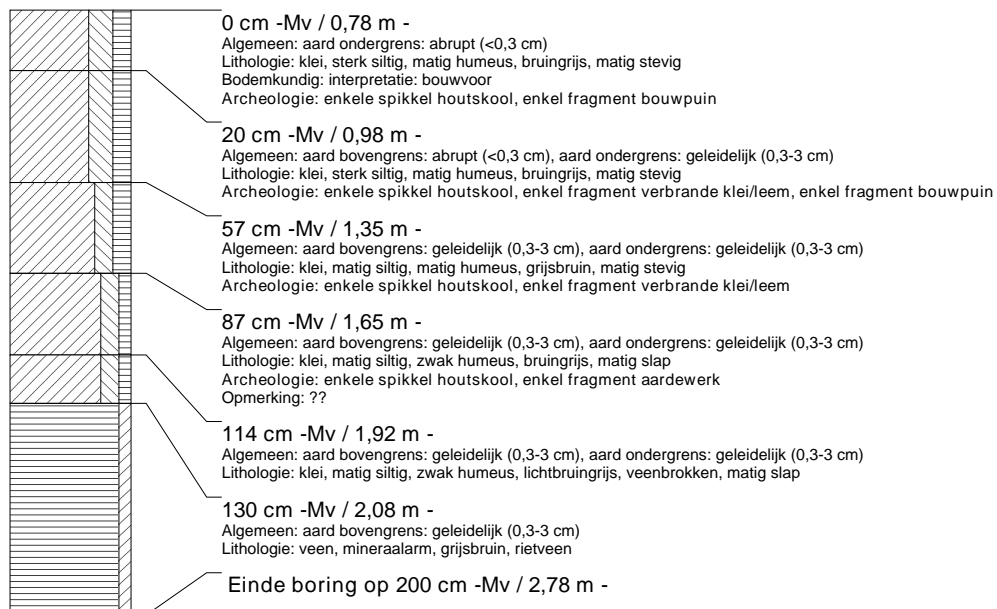
boring: SNHA5-14

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,65, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

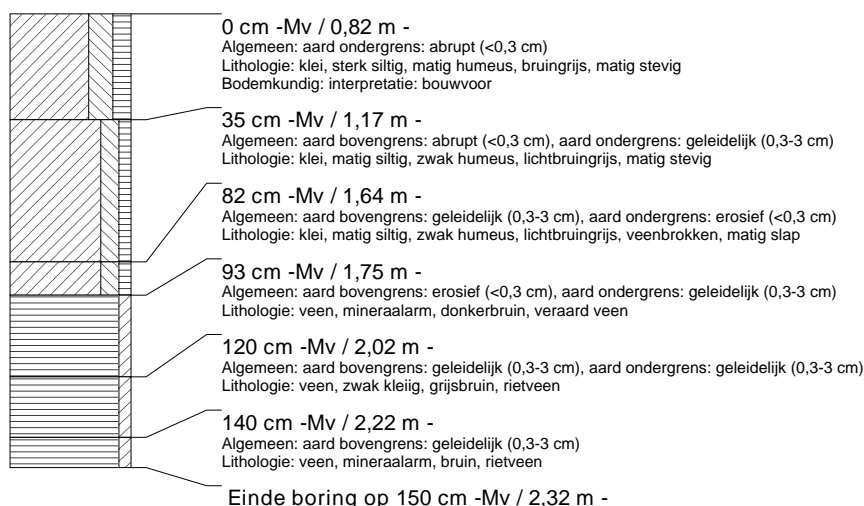
boring: SNHA5-15

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,78, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

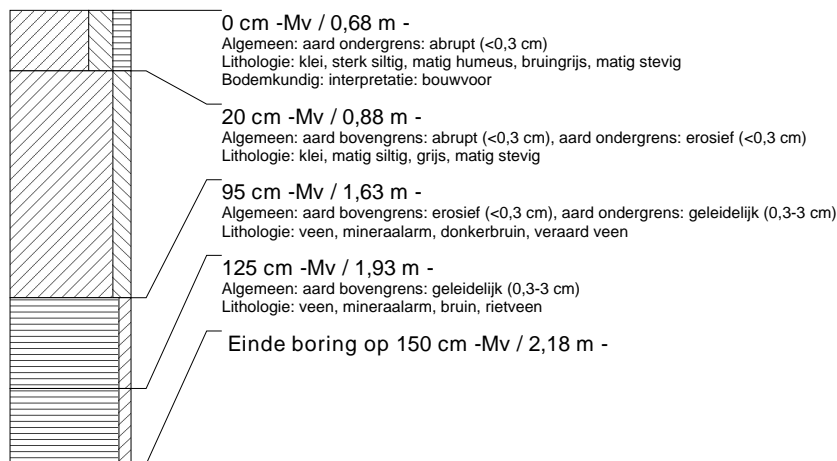
boring: SNHA5-16

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,82, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

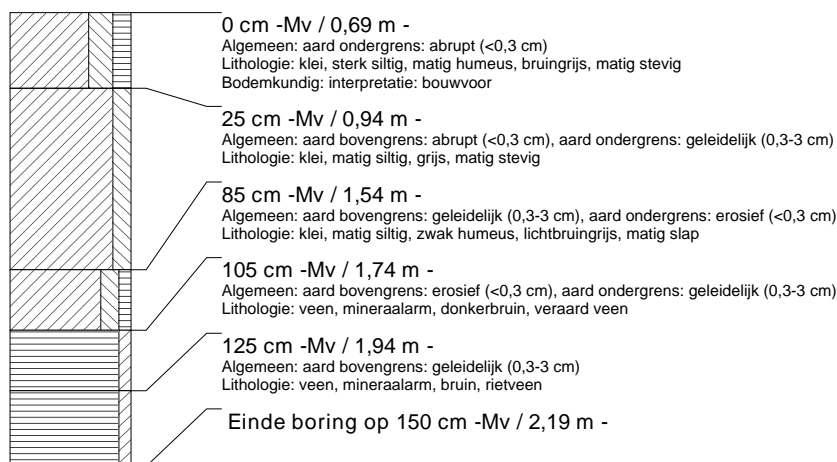
boring: SNHA5-17

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,68, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

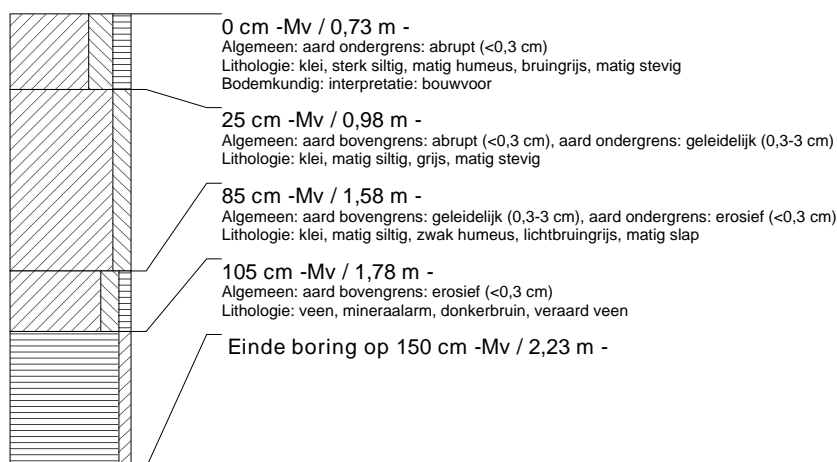
boring: SNHA5-18

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,69, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

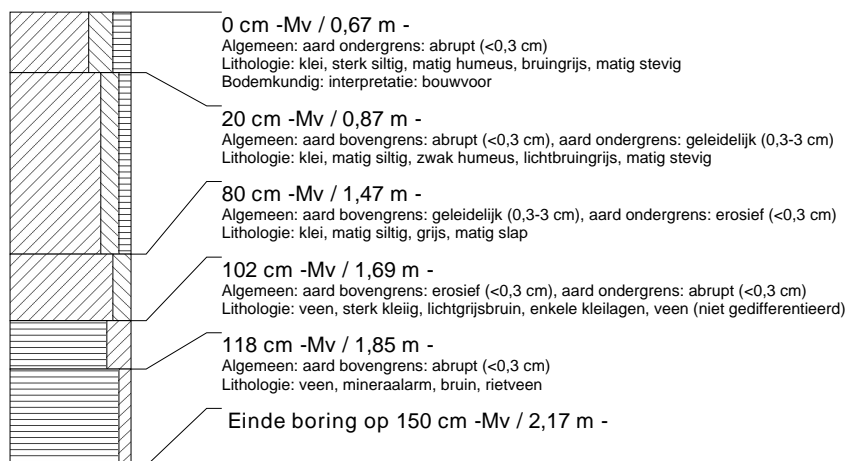
boring: SNHA5-19

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0.73, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

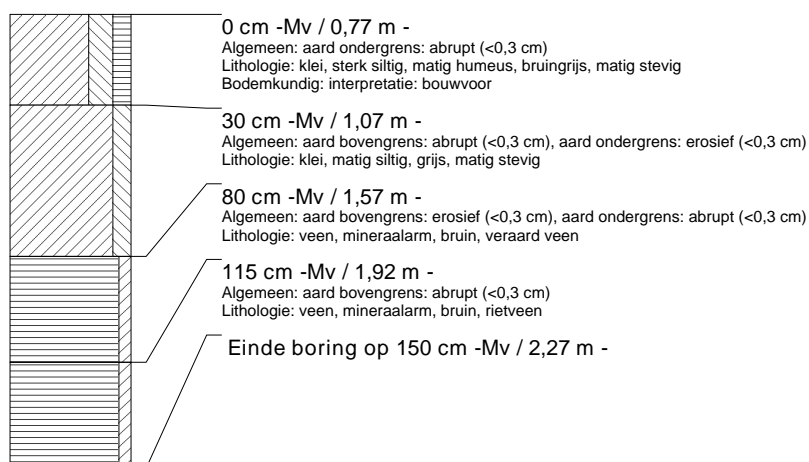
boring: SNHA5-20

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0.67, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

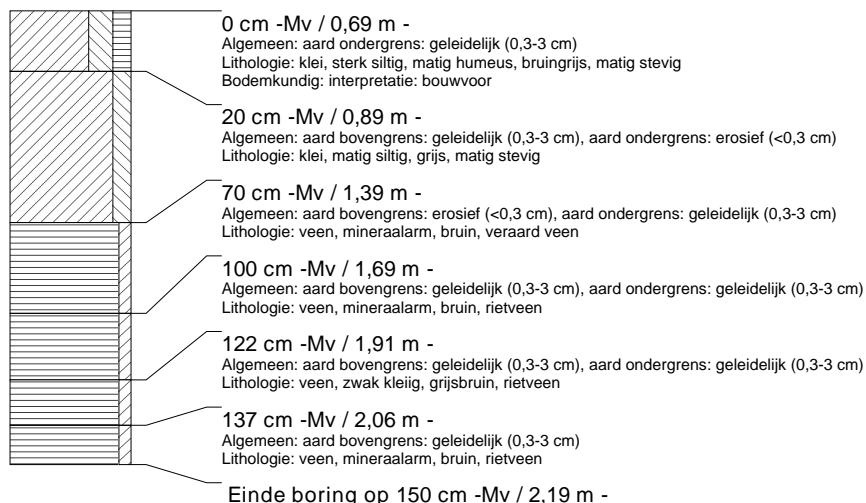
boring: SNHA5-21

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0.77, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

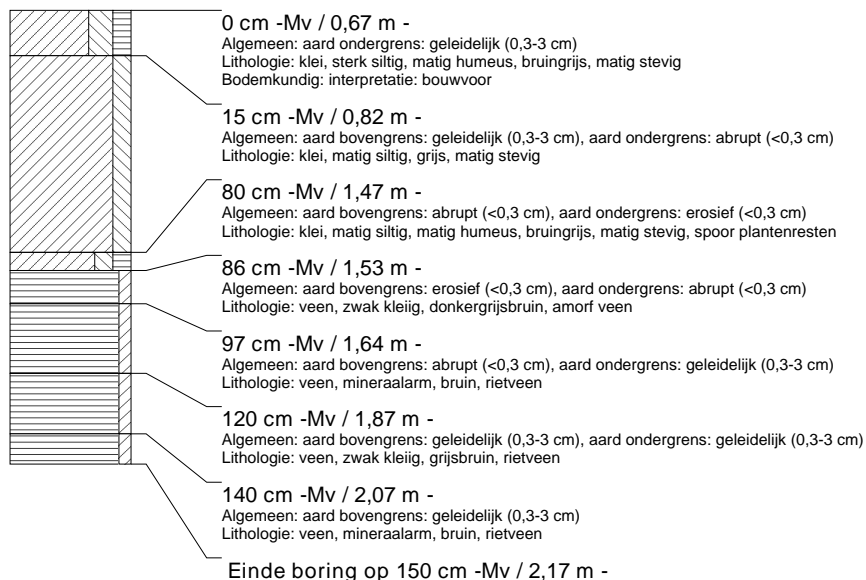
boring: SNHA5-22

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,69, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

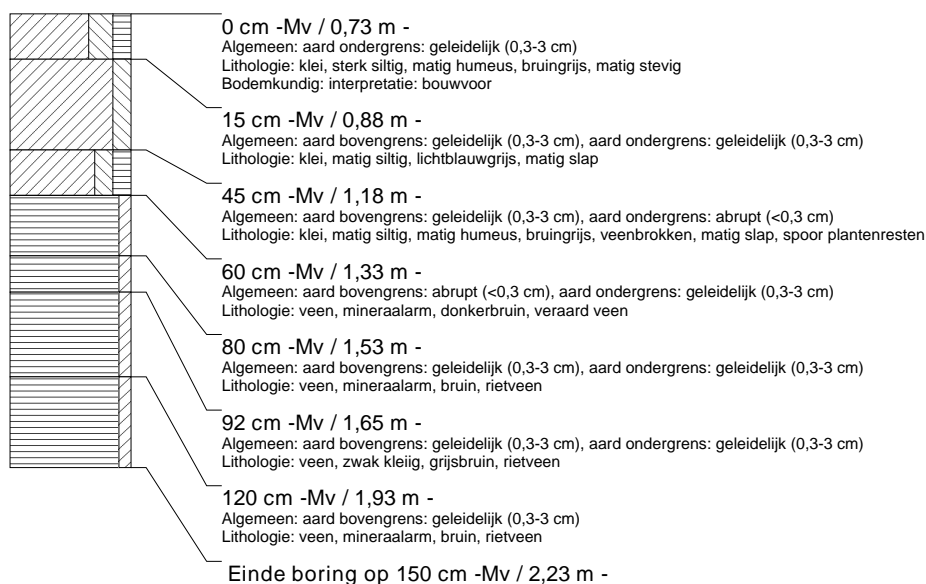
boring: SNHA5-23

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,67, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

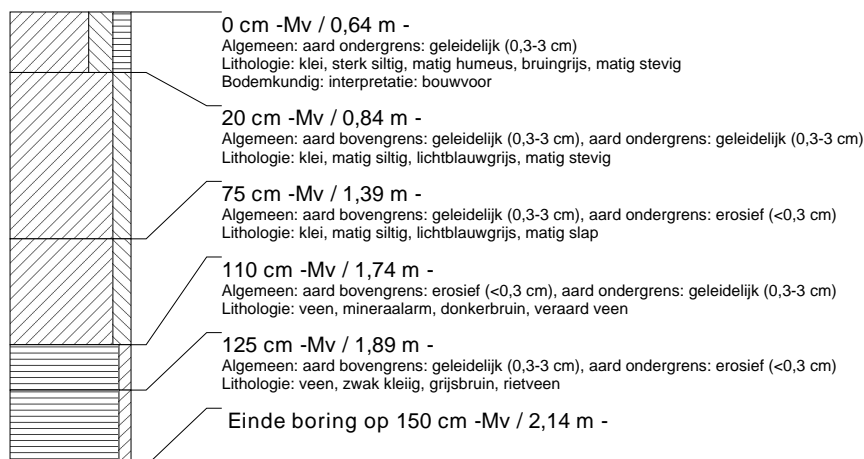
boring: SNHA5-24

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,73, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

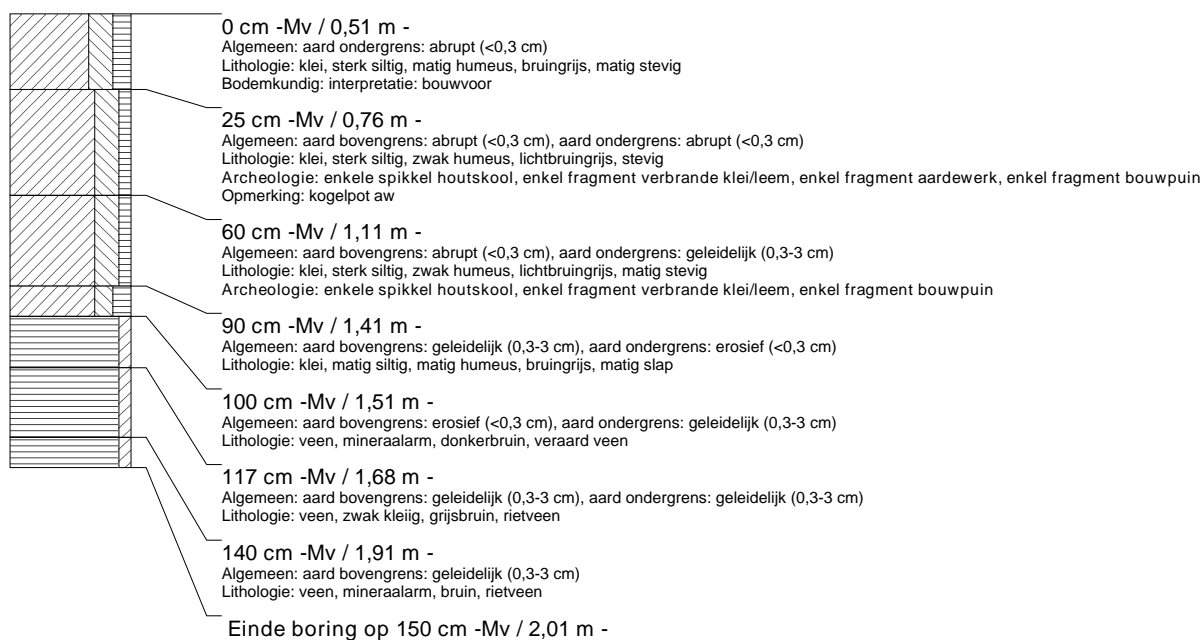
boring: SNHA5-25

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,64, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

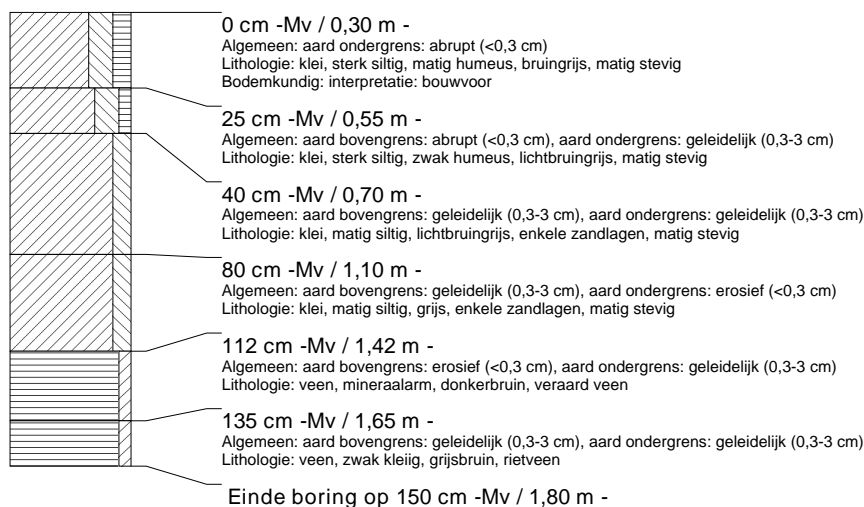
boring: SNHA5-26

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,51, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

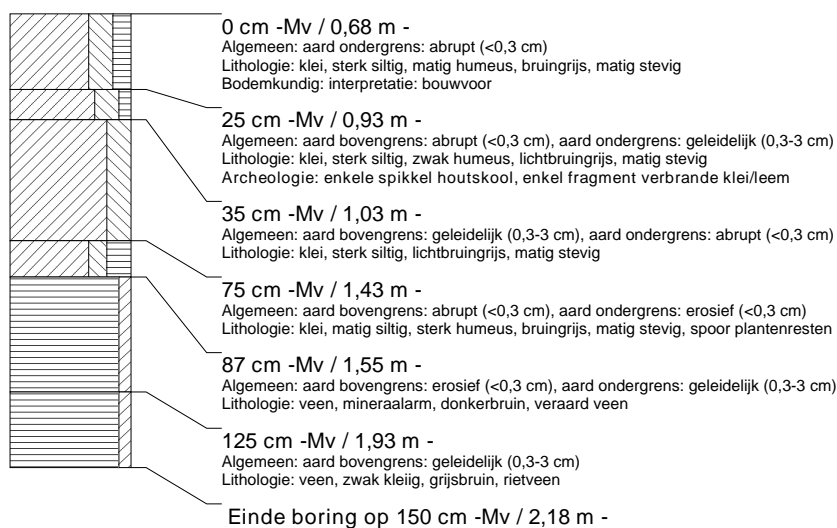
boring: SNHA5-27

beschrijver: HWV/DOB, datum: 4-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,30, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

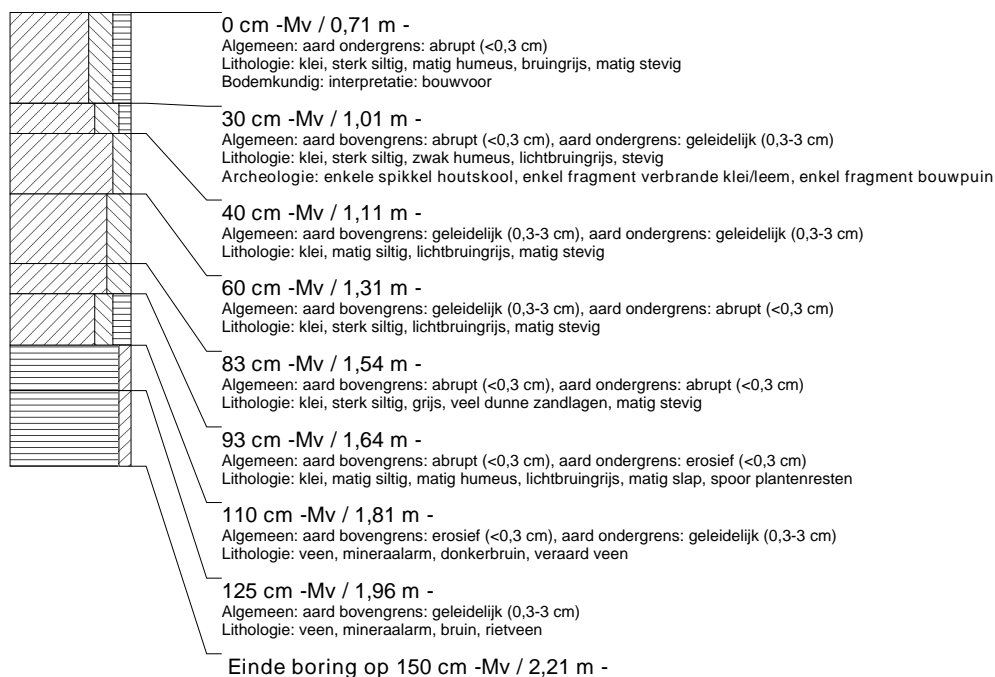
boring: SNHA5-28

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,68, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

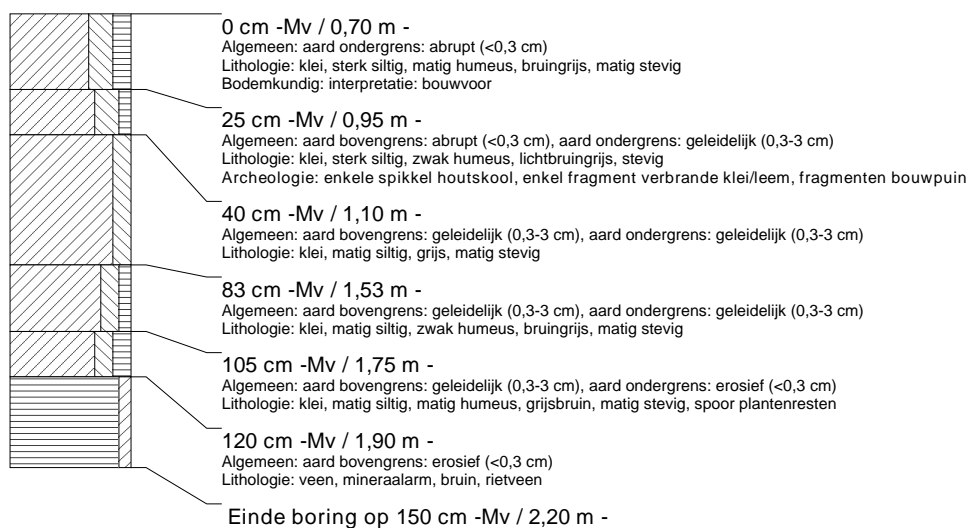
boring: SNHA5-29

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,71, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

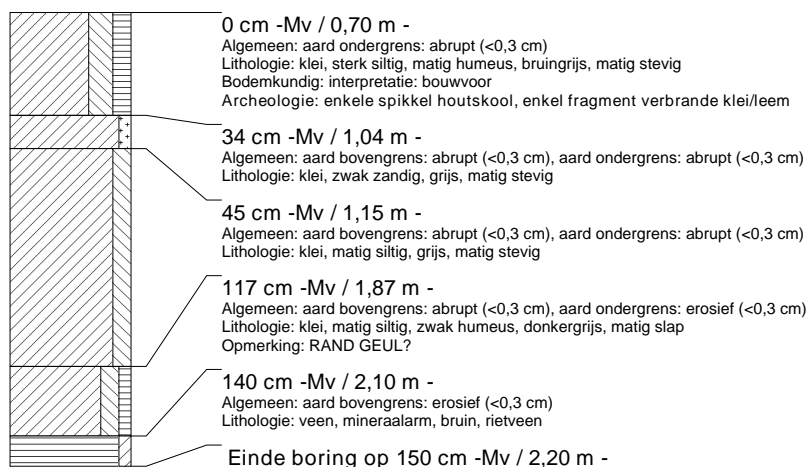
boring: SNHA5-30

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,70, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-31

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,70, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

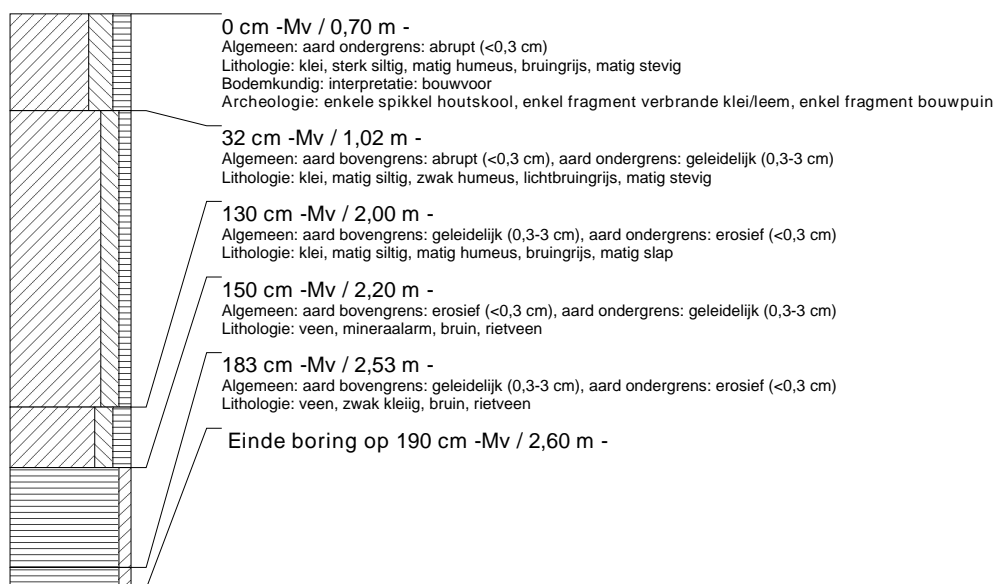
boring: SNHA5-32

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,68, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

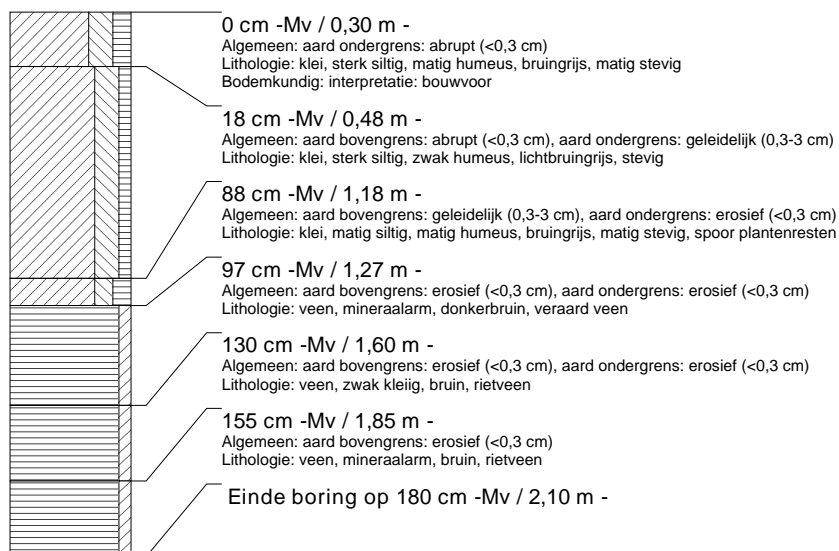
boring: SNHA5-33

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,70, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

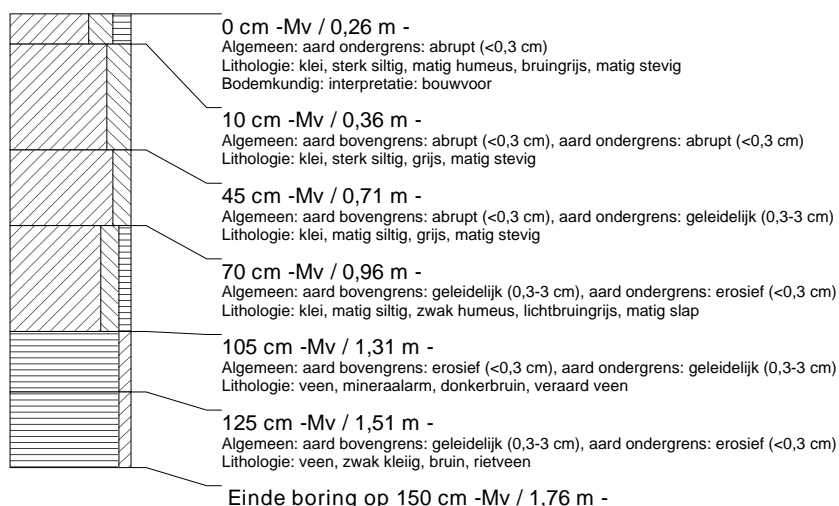
boring: SNHA5-34

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,30, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

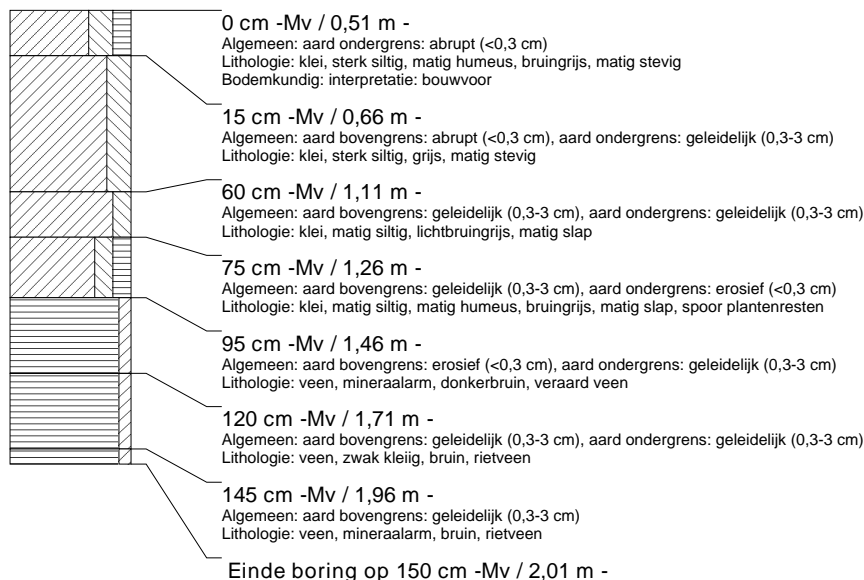
boring: SNHA5-35

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,26, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

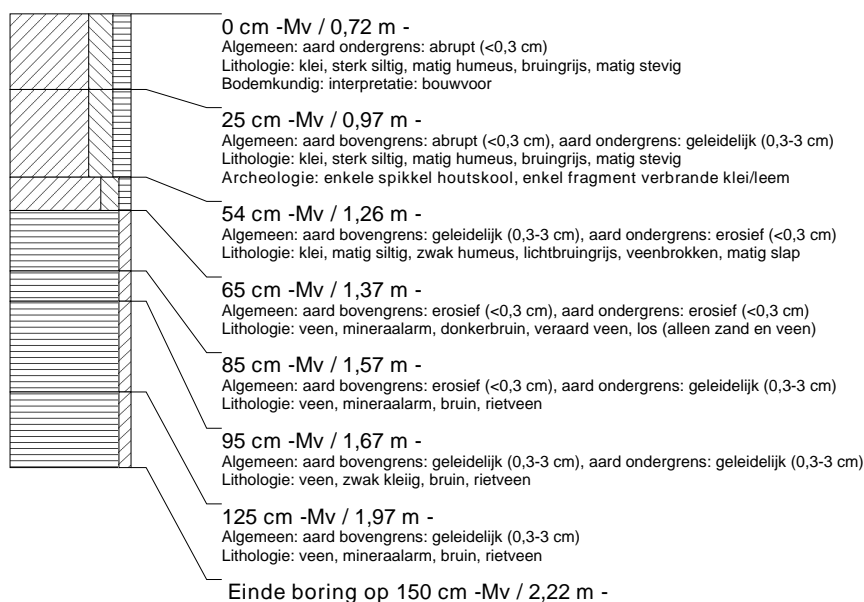
boring: SNHA5-36

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,51, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

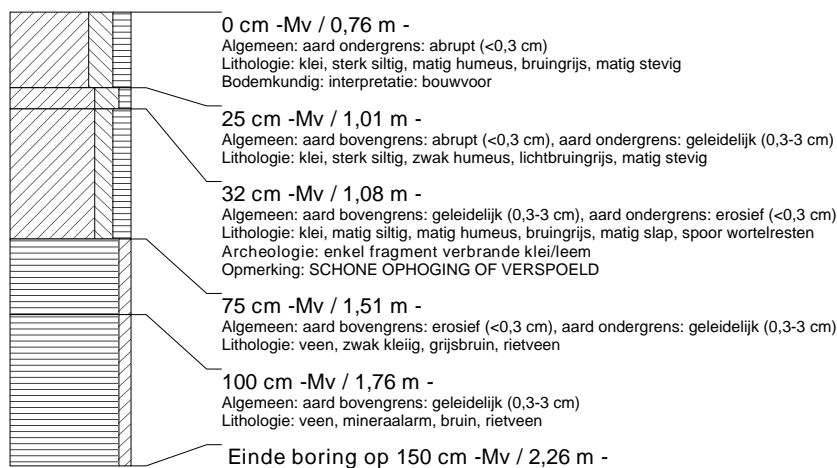
boring: SNHA5-37

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,72, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-38

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,76, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

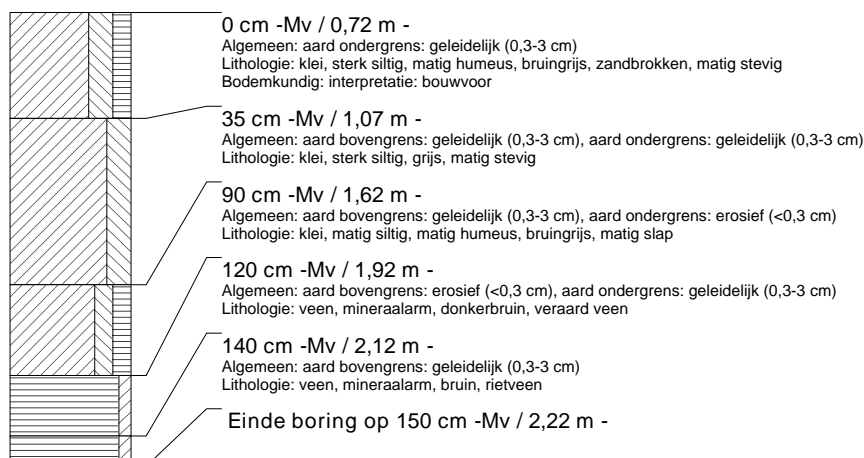
boring: SNHA5-39

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,79, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

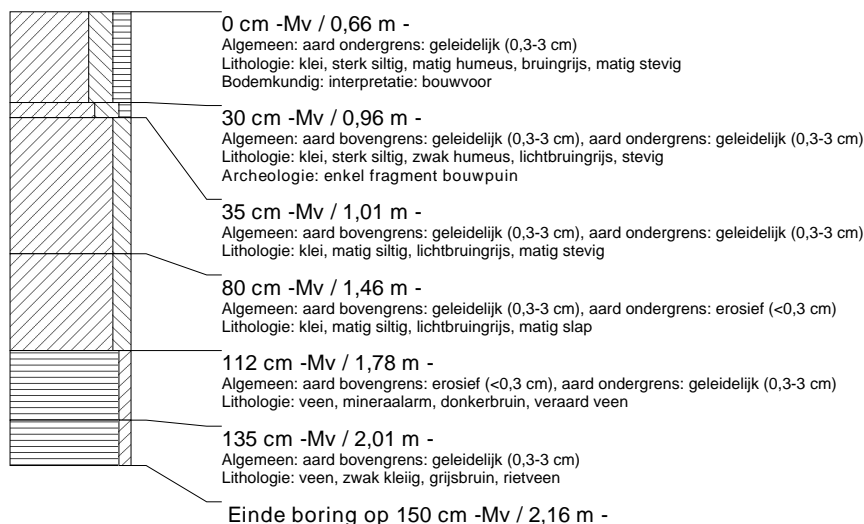
boring: SNHA5-40

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,72, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

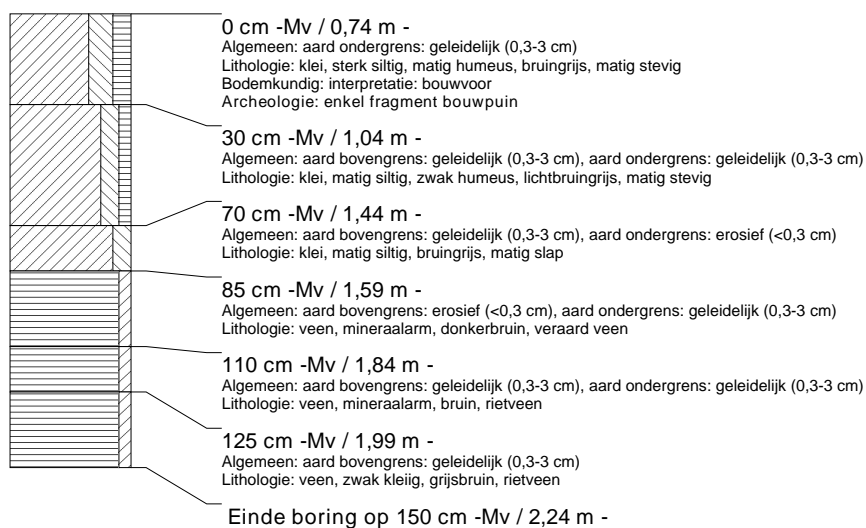
boring: SNHA5-41

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,66, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

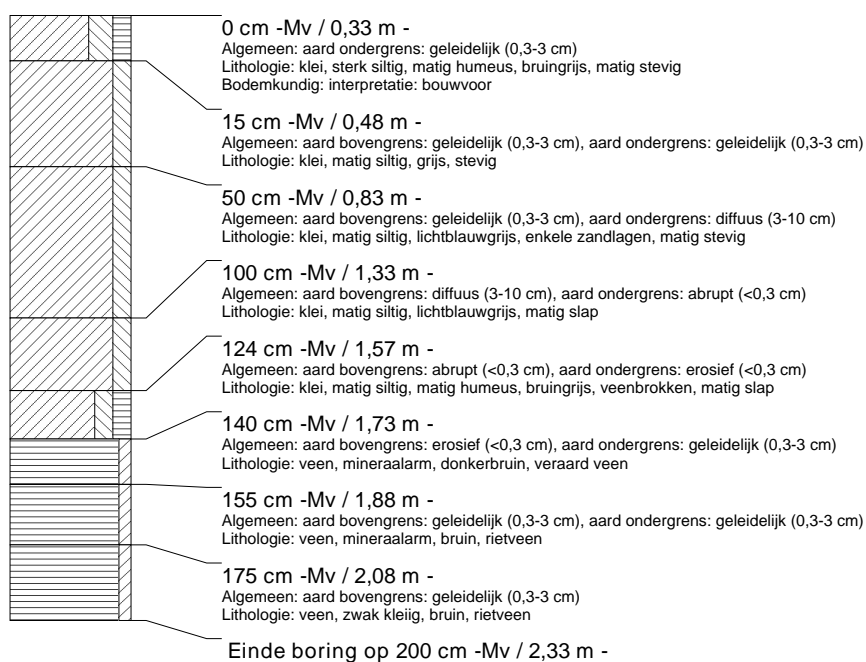
boring: SNHA5-42

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,74, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

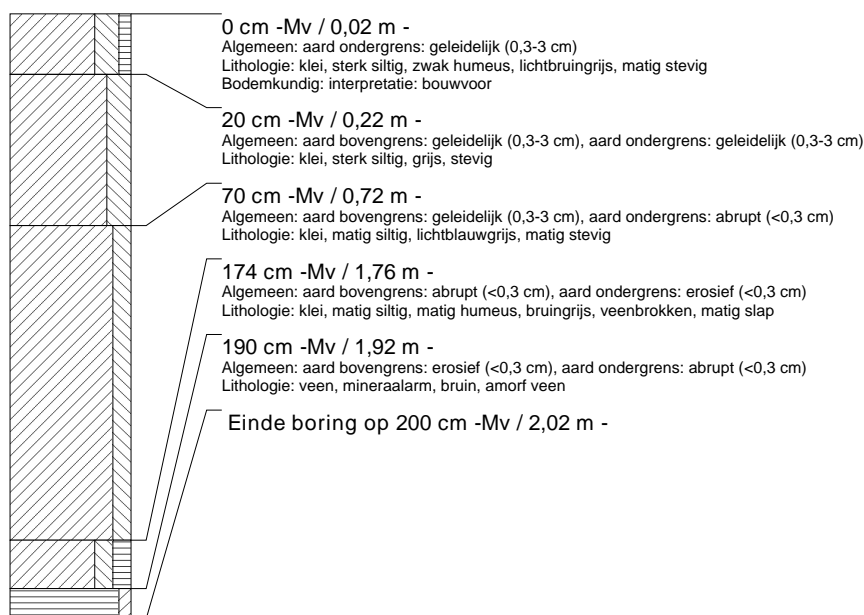
boring: SNHA5-43

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,33, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-44

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,02, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

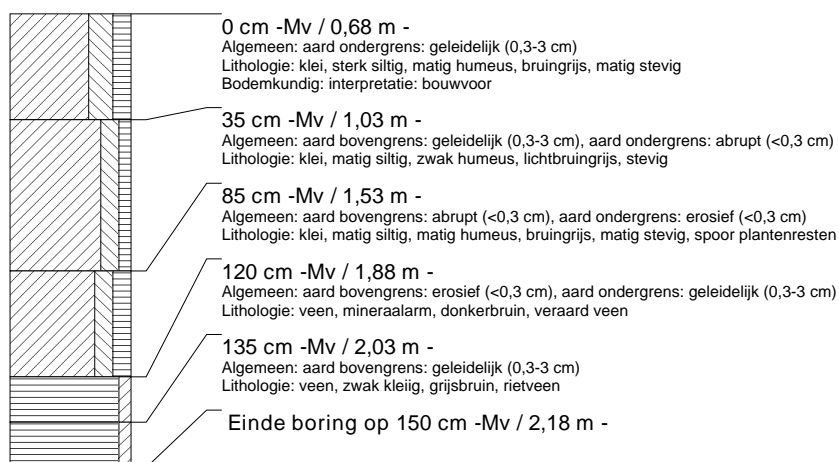
boring: SNHA5-45

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.740, Y: 5.625, hoogte: -0,82, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-46

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,68, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SNHA5-47

beschrijver: HWV/DOB, datum: 5-6-2007, X: 1.741, Y: 5.625, hoogte: -0,64, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Sneek, plaatsnaam: SNEEK, opdrachtgever: Gemeente Sneek, uitvoerder: RAAP Noord

